

Міністерство освіти і науки України

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет технології зерна і зернового бізнесу
Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма «Міжнародна торгівля зерном»
Кафедра управління бізнесом**

ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
управління бізнесом
д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й.
“ ____ ” _____ 20__ р

Дипломна робота бакалавра

**Тема: «СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
УКРАЇНИ»**

Студентка: _____ Рибчинська Є.Р.

Керівник: _____ д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й.

Одеса – 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і
науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н-
9.01

Одеський національний технологічний університет

Навчально-науковий інститут прикладної економіки
та менеджменту ім. Г.Е.Вейнштейна
Факультет технології зерна і зернового бізнесу
Кафедра управління бізнесом
Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма «Міжнародна торгівля зерном»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри
управління бізнесом
д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й.

15 вересня 2022 р.

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу бакалавра студентіві
Рибчинській Єлизаветі Родіонівні

1. Тема роботи: «Стратегія підвищення ефективності діяльності борошномельних підприємств України», затверджена наказом по академії від 15.09.2022 р. № 590-03.
2. Термін здачі студентом закінченої роботи 25 травня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: міжнародні та українські законодавчі акти, наукові видання зарубіжних та українських авторів, методичні вказівки кафедри управління бізнесом ОНТУ, прогнози та експертні оцінки, опубліковані в ЗМІ, аналітичні дослідження ринку борошна тощо.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:
 - 4.1 Вступ
 - 4.2 Теоретична частина
 - 4.3 Аналітична частина
 - 4.4.Проектна частина

4.5 Охорона праці

4.6 Висновки

5. Перелік графічного матеріалу: Рисунки 1.1 – 1.8 характеризують стан сировинної бази борошномельних підприємств, рисунки 2.1 – 2.7 і табл. 2.1 характеризують стан ринку борошна, рисунки 3.1 – 3.5 характеризують стан ринку продукції з борошна, рисунки 5.1 – 5.2 і таблиці 5.1 – 5.5, 6.1 – 6.6 характеризують інноваційний проєкт створення борошномельного підприємства, таблиці 7.1 – 7.2 - характеризують стан охорони праці.

6. Дата видачі завдання – 15 вересня 2022 р.

Керівник: _____ д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й

Завдання прийняв до виконання _____ Рибчинська Є.Р

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1.	Обробка зібраних даних виробничо-господарської практики	15.09.22 р.- 15.10.22 р.
2.	Робота з статистичною інформацією та науковими довідниками для написання першого розділу кваліфікаційної роботи	16.10.2022 р. - 25.10.2022 р.
3.	Проведення аналізу аграрного сектору України на основі статистичних даних для написання другого розділу	26.10.22 р. – 25.11.22 р.
4.	Діагностика зовнішньої діяльності України для формування міжнародної стратегії розвитку борошномельних підприємств	26.11.22 р. – 25.12.22 р.
5.	Характеристика майбутнього проєкту будівництва модульного зернопереробного підприємства	26.12.22 р. – 25.02.23 р.
6.	Аналіз впровадження і розвитку розробленого проєкту, обґрунтування його інвестиційної привабливості	26.02.23 р. – 31.03.23 р.
7.	Оформлення роботи відповідно до вимог, передбачених методичними вказівками	01.04.23 р. – 24.05.23 р.

Студент-дипломник _____ Рибчинська Є.Р.

Керівник: _____ д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й.

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 106 сторінки, 14 таблиць, 26 рисунків, список літератури з 69 найменуваннями, 1 додаток.

Метою роботи є дослідження ринку борошна та обґрунтування стратегії та перспектив розвитку зернопереробних підприємств України на основі дослідження ринку борошна.

Об'єктом аналізу та дослідження є економічні відносини між суб'єктами зернового господарства, зокрема структур з переробки зерна, виробництва та реалізації борошна і круп.

Завданнями роботи передбачено:

- аналіз тенденцій ринку борошна;
- дослідження експортної політики України на ринку борошна;
- аналіз та обґрунтування інвестиційної привабливості проєкту будівництва підприємства з виробництва борошна.

В якості предмету дослідження обрано теоретичні та практичні аспекти розвитку ринку борошна, обґрунтування інвестиційної привабливості зернопереробних підприємств.

За результатами роботи сформульовано висновки щодо економічного стану ринку борошна та визначено стратегію розвитку борошномельних підприємств України. Отримані результати можуть бути використанні для прийняття управлінських рішень стосовно будівництва борошномельних підприємств.

Рік виконання роботи – 2022 – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

THE SUMMARY

Diploma Work

Thesis contains 106 pages, 14 tables, 26 figures, list of references of 69 titles, 1 appendix.

The purpose of the work is to research the flour market and justify the strategy and prospects for the development of grain processing enterprises of Ukraine based on the research of the flour market.

As an object of analysis, generalizations and research activity is the economic relations between subjects of the grain economy, in particular structures for grain processing, production and sale of flour and cereals.

The task of work is envisage the study of Ukraine's export policy on the flour market on the basis of the analysing of flour market trends; analysis and justification of the investment attractiveness of the construction project of a flour production enterprise.

Theoretical and practical aspects of the development of the flour market, substantiation of the investment attractiveness of grain processing enterprises were chosen as the subject of the research.

Based on the results of the work, conclusions were formulated regarding the economic state of the flour market and the development strategy of flour milling enterprises of Ukraine was determined. The obtained results can be used to make management decisions regarding the construction of flour mills.

Year of performance – 2022-2023.

Year of implementation – 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ БОРОШНА УКРАЇНИ	9
1.1. SWOT-аналіз борошномельної промисловості	9
1.1. Аналіз харчової промисловості.....	11
1.1. Аналіз ринку зерна	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА БОРОШНА ТА ПОХІДНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ.....	26
2.1. Характеристика поточного стану виробництва борошна.....	26
2.2. Аналіз фізичних обсягів експорту	31
2.3. Основні виробники борошна в Україні	35
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ З БОРОШНА	38
3.1. Аналіз ринку хліба і хлібопродуктів	38
3.2. Аналіз ринку макаронних виробів	40
РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	42
4.1. Стратегічні орієнтири розвитку ринку борошна на 2023-2027 рр.....	42
4.2. Проєкт заходів для підвищення ефективності борошномельних підприємств	43
РОЗДІЛ 5. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ СТВОРЕННЯ БОРОШНОМЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	46
5.1. Характеристика проєкту	46
5.2. Діагностика зовнішнього середовища підприємства.....	50
5.2. Аналіз внутрішніх чинників впливу на проєкт	58
5.3. Стратегія розвитку проєкта	62
РОЗДІЛ 6. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПРОЄКТУ БУДІВНИЦТВА БОРОШНОМЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	68
6.1. Техніко-економічне обґрунтування проєкту	68
6.2. Техніко-економічні показники проєкту	72
РОЗДІЛ 7. ОХОРОНА ПРАЦІ.....	83
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	95
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

Борошномельні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Упродовж останніх п'яти років галузь зазнала значних трансформацій: скоротилося виробництво борошна, створився надлишок потужностей, підвищилася концентрації виробників на ринку та інтенсивність конкуренції, збільшився експорт борошна, підприємства-лідери галузі провели масштабні реконструкції своїх виробничих потужностей. Але початок війни в лютому 2022 року вніс суттєві зміни з структуру як виробництва борошна так і в структуру реалізації продукції, що впливає як на подальший розвиток окремих підприємств так і борошномельної галузі в цілому. Ще одним викликом розвитку вітчизняного борошномельного сектору є кандидатство України в ЄС, а також без квотний експорт борошномельної продукції в Європу відкритий в черні 2022 року і продовжений до червня 2024 року. Ці події суттєво змінюють стратегію розвитку всієї харчової промисловості України і борошномельної галузі в тому числі. В поточних умовах виникає багато невизначеностей в отриманні очікуваного результату, зростають ризики та ймовірності невдач та непередбачених втрат. Тому розробка наукових і практичних рекомендацій з розробки стратегії підвищення ефективності діяльності борошномельної галузі створить необхідні передумови для ефективного вирішення низки актуальних соціально-економічних проблем та перспектив розвитку не тільки борошномельної галузі, але й цілого ряду супутніх галузей: хлібопекарської, макаронної, галузі борошняних напівфабрикатів та борошняної кондитерки тощо.

Нагальна потреба розвитку наукових підходів щодо зазначених питань з урахуванням специфіки борошномельних підприємств для їх безпечної діяльності в сучасних складних умовах обумовили актуальність і вибір теми, визначили мету та завдання даної бакалаврської роботи.

Метою роботи є дослідження ринку борошна та обґрунтування стратегії та перспектив розвитку зернопереробних підприємств України на основі дослідження ринку борошна.

Об'єктом аналізу та дослідження є економічні відносини між суб'єктами зернового господарства, зокрема структур з переробки зерна, виробництва та реалізації борошна і круп.

Для досягнення мети роботи нами було поставлено низку завдань, які передбачають таке:

- аналіз тенденцій ринку борошна;
- дослідження експортної політики України на ринку борошна;
- аналіз та обґрунтування інвестиційної привабливості проєкту будівництва підприємства з виробництва борошна.

В якості предмету дослідження обрано теоретичні та практичні аспекти розвитку ринку борошна, обґрунтування інвестиційної привабливості зернопереробних підприємств.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, методологія системного аналізу та методи економічного аналізу. Для досягнення поставленої мети в роботі було використано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: логічний; абстрактно-логічний та статистичний.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані, міжнародні та українські законодавчі акти, наукові видання зарубіжних та українських авторів, методичні вказівки кафедри управління бізнесом ОНТУ, прогнози та експертні оцінки, опубліковані в ЗМІ, аналітичні дослідження ринку борошна тощо.

За результатами роботи сформульовано висновки щодо економічного стану ринку борошна та визначено стратегію розвитку борошномельних підприємств України. Отримані результати можуть бути використанні для прийняття управлінських рішень стосовно будівництва борошномельних підприємств.

РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ БОРОШНА УКРАЇНИ

1.1. SWOT-аналіз борошномельної промисловості

Борошномельна промисловість є частиною харчової промисловості України, яка в свою чергу є похідною від рослинництва і зернового сектора зокрема.

Тому при аналізі борошномельної промисловості ми маємо проаналізувати:

- харчову промисловість України;
- зерновий сектор України як сировинну базу;
- сфери, які є базовими для споживання продукції борошномельної галузі (хлібопечення, макаронне виробництво, кондитерське та напівфабрикати і комбікормове для висівок).

Харчова промисловість є потужним сектором економіки України. До харчової промисловості належать понад 40 галузей, підприємства яких випускають харчові продукти, напої та тютюнові вироби. У довоєнний період підприємства харчової промисловості виробляли близько 20 % від загального обсягу промислової продукції в Україні і забезпечували внутрішній споживчий ринок продуктами харчування майже на 90 %.

Нами проведено SWOT-аналіз борошномельної промисловості України, який наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

SWOT-аналіз борошномельної промисловості	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Існує можливість диверсифікації ризиків за рахунок наявності внутрішнього та експортного ринків збуту	Борошномельна промисловість залежить від постачання зерна, і вона може бути під впливом коливань цін на зерно та погодних умов
Існує можливість диверсифікації ризиків за рахунок продажів як B2B	Неповне завантаження потужностей-високі постійні

так і В2С на внутрішньому ринках
Є можливість нарощування
виробництва за рахунок незадіяних
потужностей

В сучасних борошномелярнях
використовуються передові
технології для забезпечення
ефективного виробництва та якості
продукції.

Борошномельна промисловість має
розвинену інфраструктуру,
включаючи млини, транспортні
мережі та системи постачання

Багато борошномельних компаній
мають визнану ринкову присутність
і широку мережу дистрибуції

Можливості

Наявність надійної та
конкурентоздатної по ціні/якості
сировинної бази

Вигідне географічне розташування
країни для експорту

Швидке зростання населення в
деяких регіонах світу

Наявність договорів про вільну
торгівлю з деякими ринками на
відміну від головних країн-
конкурентів

витрати

Технічна та моральна застарілість
обладнання на підприємствах

Нестача кваліфікованої робочої сили

Асортимент продукції, в тому числі
для експорту, не відповідає
сьогоденню

Непривабливість для інвесторів

Загрози

Сільгосвиробники не забезпечують
достатні обсяги пшениці необхідної
якості

Значна частка “сірого” виробництва
на внутрішньому ринку

Країни-імпортери розвивають
власну переробку зерна

Політична та економічна
нестабільність в країнах-імпортерах

Тарифні й нетарифні бар'єри для
нашої продукції в потенційно

привабливих країнах-імпортерах

Несправедливі тарифи на залізничні
перевезення в Україні

Мита на імпорт обладнання в
Україну

1.1. Аналіз харчової промисловості

Обсяги реалізації продукції харчової промисловості у 2021 р. сягнули майже 843 млрд грн, що стало рекордним показником. Ці дані продемонстровано на рис. 1.1.

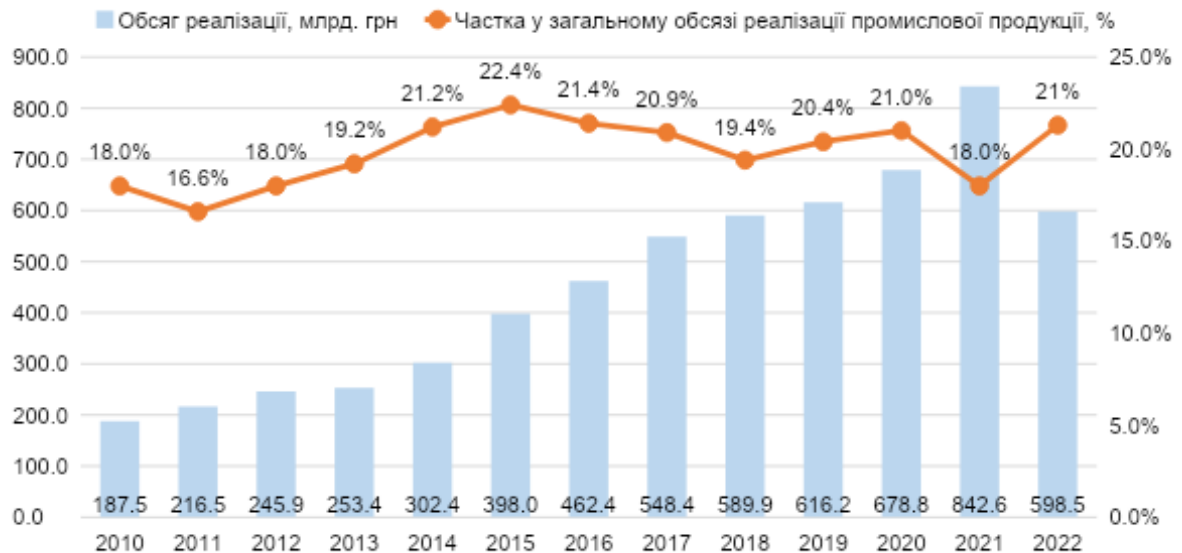

Рис. 1.1. Обсяги реалізації продукції харчової промисловості України з 2010 до 2022 р., млрд грн

Повномасштабне військове вторгнення РФ на територію України призвело до суттєвих змін як у функціонуванні вітчизняної промисловості в цілому, так і харчової промисловості, зокрема. Через війну падіння промисловості оцінюється на рівні 42,6 % при зменшенні ВВП на 31 %.

Обсяги реалізації харчової продукції у 2022 р. скоротились на 29 % порівняно з рекордним показником 2021 р. і оцінюються майже у 600 млрд грн, що відповідає показникам 2018-2019 рр. При цьому частка реалізації харчової продукції у 2022 р. зросла до 21% порівняно з 18 % у 2021 р. Це обумовлено тим, що підприємства інших галузей промисловості також зазнали суттєвих втрат від військових дій (наприклад, реалізація металургійної продукції скоротилась на 57 % у 2022 р.), а також тим, що

підприємства харчової промисловості більш стимульовані до швидкого відновлення виробництва продукції першої необхідності.

В результаті деякі харчові підприємства збільшили обсяги виробництва продукції, деякі були релоковані та відновили роботу у інших, більш безпечних регіонах у відповідності з локальним попитом.

У воєнний період близько 60% підприємств харчової промисловості завантажені на 75-100 %. Але більше третини підприємств завантажені менш ніж наполовину своїх потужностей. На жаль, близько 9 % харчових підприємств або припинили діяльність, або завантажені менш ніж на чверть від своїх виробничих можливостей. (посилання Ukraine: Food Industry Views on the State Support)

В структурі реалізації харчової продукції в Україні традиційно домінують олії та тваринні жири, частка яких у 2021 р. склала 33 % від загального обсягу реалізації харчової продукції. Ще 17 % склала реалізація м'яса і м'ясних продуктів, 11 % - молоко та молочна продукція та 8 % - борошняні та хлібобулочні вироби (рис. 1.2).

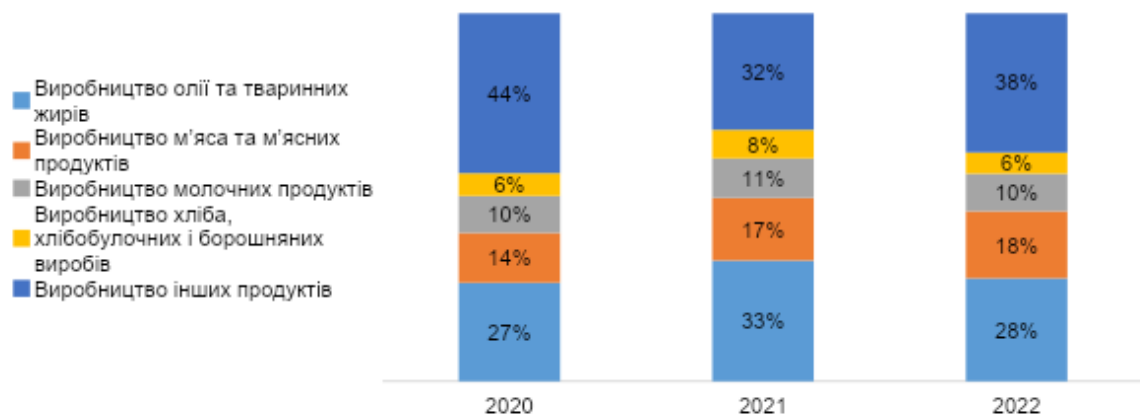

Рис. 1.2. Структура реалізації харчової продукції в Україні за період 2020-2022 рр., %

У воєнному 2022 р. майже для всіх видів харчової продукції відзначається зниження обсягів реалізації. Найбільше скорочення показників характерне для тютюнових виробів, що є критичним лише з

економічної точки зору і надходжень до бюджету, але не з точки зору продовольчої безпеки.

В свою чергу, зниження на 25 % обсягів реалізації хлібобулочних виробів виглядає більш критичним. З одного боку, це пов'язано з пошкодженням чи руйнуванням виробничих потужностей, дефіцитом і високою вартістю ресурсів, а з іншого боку – значними міграційними процесами, що сформували суттєве скорочення внутрішнього споживання. При цьому, з урахуванням інфляції і підвищення цін на основні продукти харчування, обсяги зниження у натуральному вираженні мають бути ще більш значними.

Також зазначається зниження на 24 % обсягів реалізації готових кормів для тварин, що матиме мультиплікаційний ефект і в подальшому відобразиться на виробництві вторинної продукції тваринництва – м'ясних і молочних продуктах (рис. 1.3).

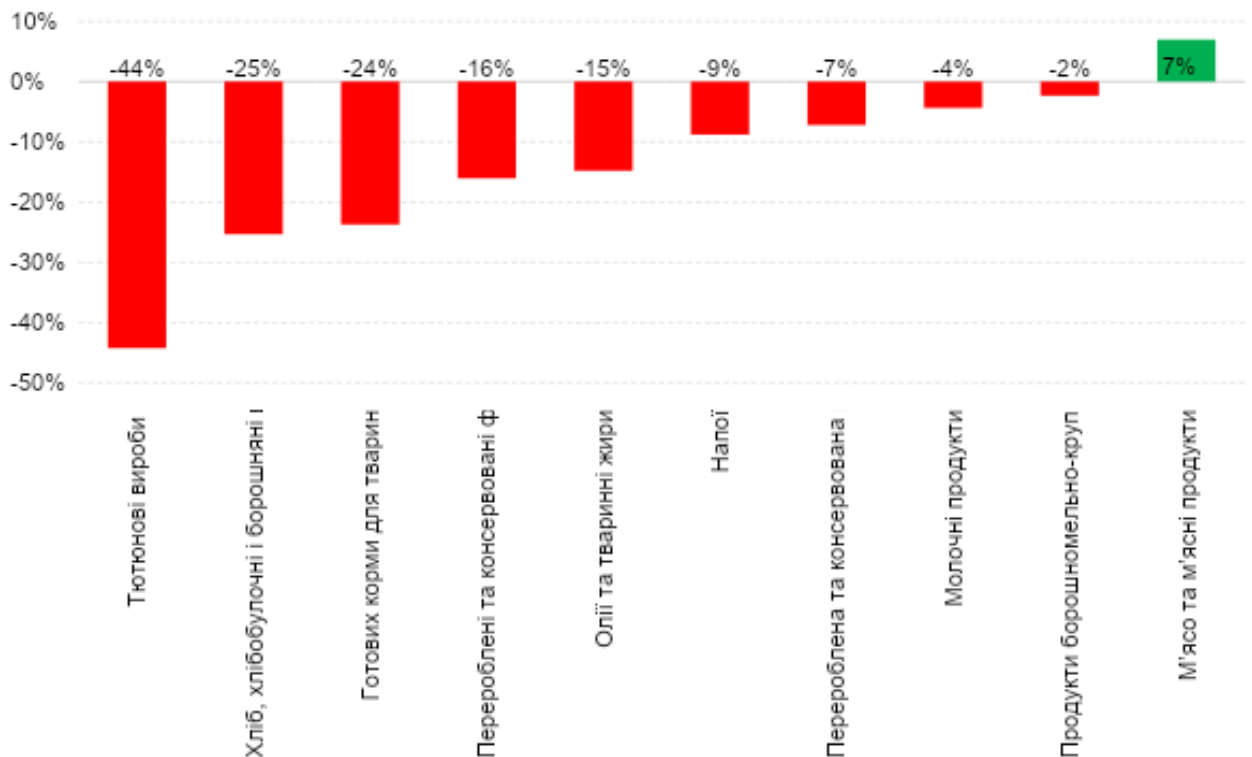

Рис. 1.3. Обсяги реалізації харчової продукції в Україні
за період 2020-2022 рр., %

Слід зазначити, що саме для молочної продукції характерне одне з найменших значень показника зниження реалізації в грошовому вираженні у 2022 р., яке оцінюється всього у 4 %, а для м'ясних продуктів навіть зафіксоване зростання на 7 % до показників 2021 р. Це, очевидно, обумовлено суттєвим зростанням цін на ці продукти.

Загальні умови функціонування після початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24.02.2023:

- розширення зони непідконтрольних територій та втрата порівняно з 2021 р. до 25% посівних площ, до третини виробничих потужностей різних галузей сільського господарства та переробного сектору;

- скорочення доступних джерел фінансування оборотних коштів;

- прямі та непрямі втрати від військових дій, розриву логістичних зв'язків, кадрового голоду (через міграцію та мобілізацію), звуження споживчого ринку всередині країни;

- зростання логістичних витрат;

- вимкнення електроенергії та нестабільність постачання електроенергії;

- перерви у виробництві через повітряні тривоги, ракетні обстріли;

- нестабільна податкова політика;

- неврегулювання питання застосування недобросовісних торговельних практик при постачанні сільськогосподарської та харчової продукції в торговельні мережі України та накопичення заборгованості перед постачальниками харчової продукції в рітейл;

- катастрофічне скорочення експорту через блокування морських портів, затримки із просуванням продукції в рамках Чорноморської зернової ініціативи, неготовність інфраструктури ЄС в цілому та країн-членів ЄС до розподілу продукції українського експорту. Серед всього агропродовольчого експорту частка готової продукції 2022 р. сягнула 11%, або \$2,6 млрд, що у відносному та абсолютному значеннях менше за попередні періоди.

Станом на 21.04.2023 р. експорт перекрито до Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії (дозволений транзит), повністю не працює «зерновий коридор».

Це створює максимальні ризики для економічної стабільності України в цілому, оскільки 2022 р. на аграрну та продовольчу продукцію припадало 53 % у всьому експорті.

Паралельно відбуваються процеси прискорення європейської інтеграції у зв'язку із отриманням статусу Кандидата в члени Європейського Союзу:

- 04.06.2022 набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі (тимчасове, на рік, призупинення мит для промислової продукції; застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів; усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції; антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України; застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів);

- 01.10.2022 набули чинності Конвенція про процедуру спільного транзиту (Закон України 2555-IX від 30.08.2022) та Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами (Закон України № 2554-IX від 30.08.2022);

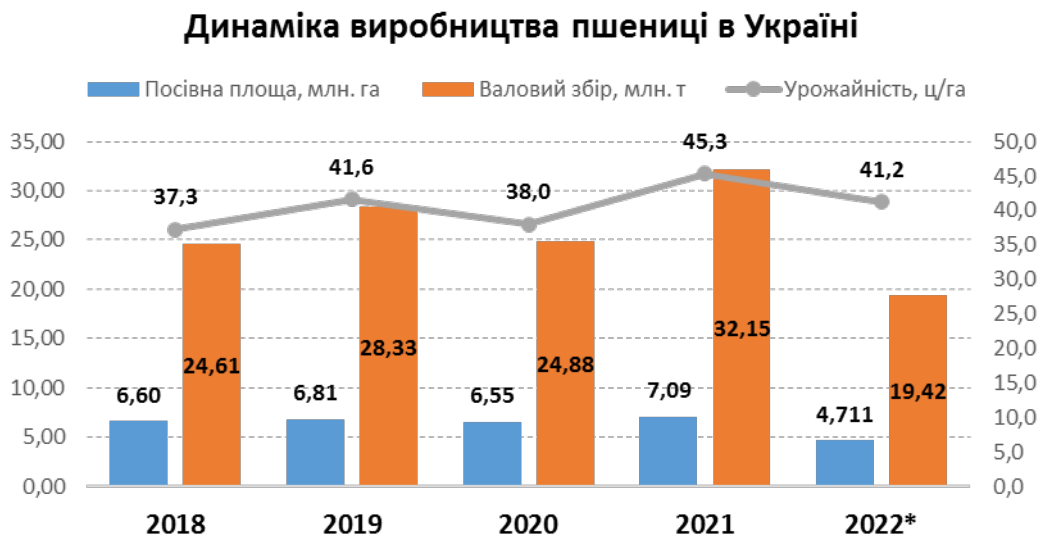
- відкриття «шляхів солідарності» з травня 2022 р. Україна-ЄС.

Логістична залежність від транзиту та експорту в ЄС добре ілюструється лише однією цифрою: до початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України частка ЄС в структурі аграрного експорту України становила 27,7%, у 2022 р. – 55,2%.

Далі проаналізуємо зерновий сектор України.

1.1. Аналіз ринку зерна

У 2022 році в Україні зібрано мінімальний урожай пшениці за останні 10 років, який оцінюється у 19,4 млн т у заліковій вазі. Цей показник виявився на 40 % меншим за валовий збір пшениці у 2022 році. Основною причиною такого суттєвого зменшення урожаю стало скорочення площ, з яких було зібрано зернову через окупацію територій та фізичну недоступність полів в районах зі щільним мінуванням і забрудненням боєприпасами а також де ведуться активні бойові дії. В результаті площа до збирання оцінюється лише в 4,7 млн га, проти 7,1 млн га у попередньому році (-34 %).

Що стосується урожайності, то в умовах дефіциту добрив та палива, а також суттєвого збільшення вартості всіх ресурсів, цей показник також знизився, але не так суттєво як очікувалось ще навесні. Середня урожайність пшениці у 2022 р оцінюється у 41,2 ц/га, що всього на 9% нижче показника 2021 р і навіть перевищує на 8% показник 2020 р.

Слід зазначити, що дані по обсягам виробництва пшениці не містять показників з Луганської, Донецької, Запорізької і Херсонською областями, де наразі ведуться активні бойові дії. При цьому у 2021 р сумарна частка цих областей у виробництві пшениці в Україні сягнула 23%, навіть при

активних бойових діях на території Донецької і Луганської області. Більше того, Запорізька область традиційно є серед лідерів по обсягам виробництва пшениці, де останніми роками збирали більше 2 млн т зернової. Звісно, на територіях цих областей, підконтрольних Україні, пшениця збиралась і формувала загальну пропозицію в балансі, але оцінити її обсяги, наразі, дуже складно.

З регіональної точки зору, найбільш суттєве скорочення виробництва пшениці зафіксоване у прифронтових областях. Так, у Харківській області валовий збір пшениці знизився на 61 %, порівняно з минулорічним показником, в Миколаївській області – на 46 %, в Одеській – на 37 % і в Дніпропетровській – на 34 %. Саме ці області, разом з Запорізькою і Херсонською, формують ТОП-6 регіонів по виробництву пшениці в Україні, які у 2021 р сумарно формували 46 % загального виробництва зернової в країні.

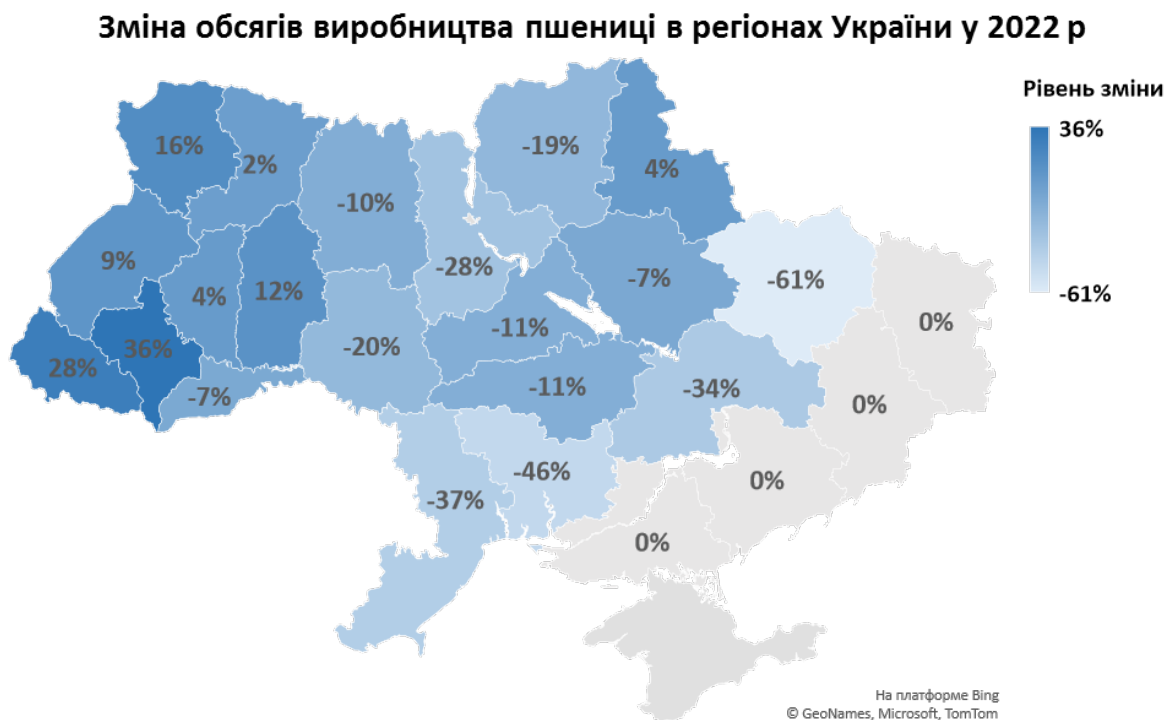

Рис. 1.4. Зміна обсягів виробництва пшениці по регіонах

Часткова компенсація зниження валового збору пшениці у найбільш небезпечних регіонах відбулася за рахунок збільшення виробництва у західних регіонах.

Зокрема, на 12 %, відносно показника попереднього року, збільшився валовий збір пшениці у Хмельницькій області, на 16 % - у Волинській області, на 28 % - в Закарпатській і на 36 % - в Івано-Франківській. Але, в абсолютному вираженні цей приріст є несуттєвим (373,5 тис. т сумарно для 4-х зазначених областей) і не зміг компенсувати в повній мірі втрати урожаю навіть в одній з прифронтових областей.

Через зазначені вище причини в цьому році достатньо складно було оцінити і якість вирощеного врожаю пшениці. Фахівці SGS-Україна, попри небезпеку, все ж вдалося зібрати достатньо інформації для формування традиційної мапи якості.

В цілому, за результатами аналізу зібраних зразків, не зазначається суттєвого зниження якості пшениці у 2022 р., а по деяким показникам спостерігається навіть покращення. Так, наприклад, середня значення показника натурної маси для обстежених зразків склало 779 г/л, тоді як у 2021 р цей показник становив 771 г/л.

Очевидно, відповідний вплив має відсутність інформації з Луганської, Донецької і Херсонської областей, де традиційно складні і ризиковані агрокліматичні умови, що сформувало меншу кількість зразків з низькими показниками якості.

В той же час, для обстежених зразків пшениці урожаю 2022 р фахівці SGS відзначають загальне зниження масової частки білку та клейковини. Так, середнє значення вмісту білку склало 11,80% у перерахунку на суху речовину, проти 12,58% у 2021 р. Відповідно, середнє значення масової частки сирогої клейковини у перерахунку на суху речовину склало 21,6%, проти 25,9% у попередньому сезоні.

Спрощені технології вирощування в умовах дефіциту основних ресурсів, звичайно ж, мали свій вплив на якість.

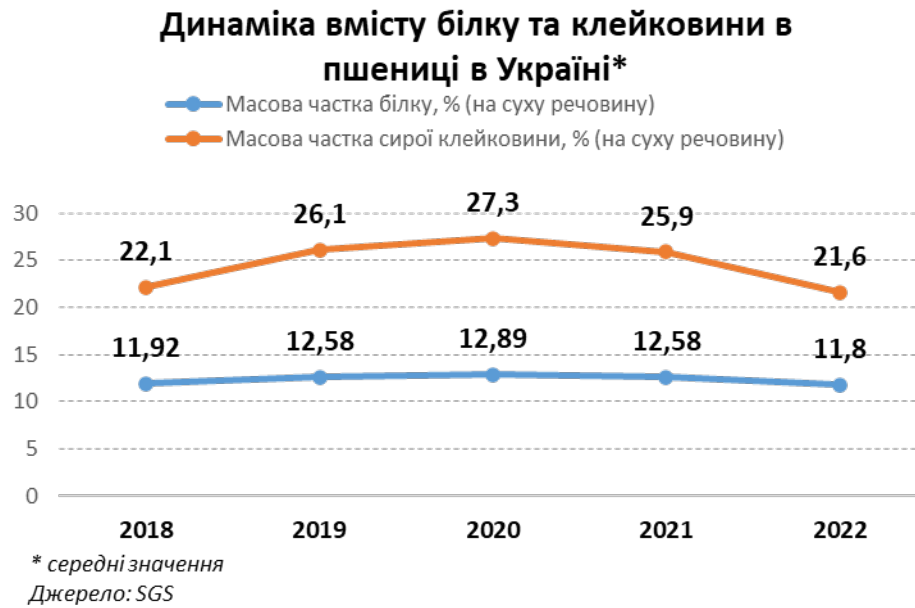

Рис. 1.5. Динаміка вмісту білку і клейковини в українській пшениці за 2018-2022 роки, % (на суху речовину)

Що стосується інших показників якості, то в зразках пшениці врожаю 2022 р виявився меншим за показники 2021 р вміст пророслих зерен (0,29% проти 0,88%, відповідно), а також вміст фузаріозних зерен (0,04% проти 0,17%). Вміст невивірених зерен також виявився значно нижчим ніж попереднього року – на рівні 1,49% проти 2,24% у 2021 р.

Що стосується розподілу пшениці за класами, то в структурі обстежених зразків 39,2% мали значення основних класоутворюючих показників якості, що відповідають 1-3 класу, які традиційно відносять до продовольчої пшениці. До 4 класу було віднесено 39,5% зразків і 21,3% - до нестандартної пшениці. Порівняно з попереднім роком, частка продовольчої пшениці дещо знизилась (42,6% у 2021 р.), але в цілому залишається на традиційному для України рівні.

Дослідження фахівцями SGS-Україна зразків пшениці з експортних партій також вказує на те, що в цілому для української пшениці врожаю 2022 р немає суттєвих проблем з відповідністю показників якості вимогам країн-імпортерів.

Що стосується експорту української пшениці, то з початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію України поставки зернової на зовнішні ринки зупинились майже на 4 місяці. Лише за результатами червня було досягнуто результат експорту більше 140 тис. т, що є неприйнятно малим значенням для українського експорту. З початком нового сезону ситуація не зазнала суттєвих покращень і лише у серпні, із початком дії «Зернової ініціативи» і розблокуванням трьох портів «Великої Одеси» експорт пшениці активізувався. Але за 4 місяці дії «Зернової ініціативи» щомісячні обсяги відвантажень пшениці з України так і не досягли минулорічних показників. Найбільший обсяг був експортований у жовтні і сягнув майже 2,0 млн т.

У листопаді, на тлі підвищення ризиків зриву «Зернової ініціативи», обсяги експорту скоротились до 1,8 млн т. У грудні до негативних факторів впливу на обсяги експорту додалися погіршення погодних умов та знесетрумлення об'єктів інфраструктури, в т.ч. і портової, через ракетні обстріли і пошкодження енергетичних об'єктів України.

Динаміка експорту пшениці з України, тис. т

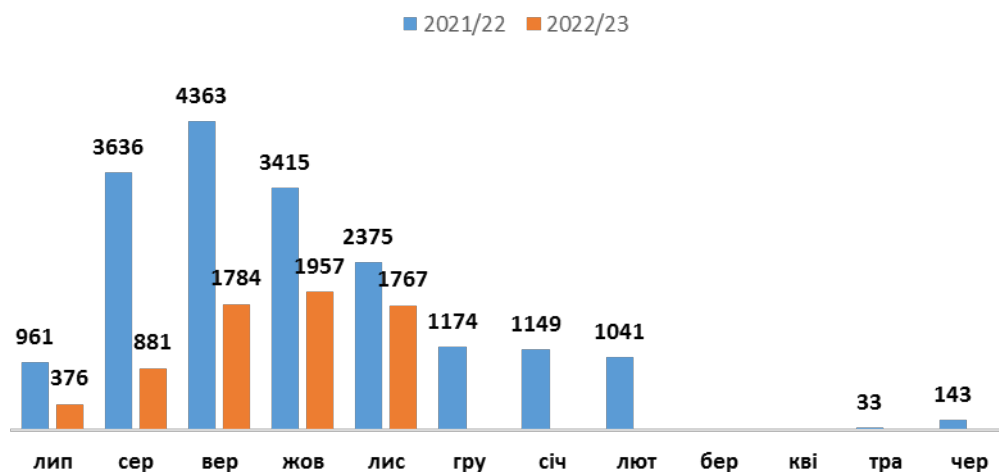

Рис. 1.6. Динаміка експорту пшениці з України
у 2021/2022, 2022/2023, тис. тонн

Слід зазначити, що, через обмежений обсяг відвантаження зернових вантажів на експорт через основні морські порти, суттєво зросла частка експортних партій, що поставляються наземним транспортом.

Зокрема, у серпні 2022 р, коли збільшилась активність експорту пшениці, близько 9% місячних обсягів зовнішніх поставок було здійснено за допомогою автомобільного транспорту і ще 10 % за допомогою залізничного транспорту через кордони з країнами ЄС.

У листопаді частка експортних партій зернової, що поставлялись автотранспортом дещо скоротилась – до 8 %, але поставки залізницею збільшились до 13 % від загального обсягу поставок. Таким чином, морським транспортом експортувалось менше 80 % пшениці, тоді як у довоєнний період цей показник складав 98 % - 100 %.

Диверсифікація транспортного забезпечення експорту пшениці відповідним чином відобразилась на географії експорту зерновою. Якщо у липні-листопаді 2021/22 МР країни ЄС не входили до ТОП-10 країн-імпортерів української пшениці, то за аналогічний період сезону 2022/23 до 10-ки найбільших імпортерів увійшли 5 країн блоку.

Рис. 1.7. Країни-імпортери пшениці з України
у 2021/2022, 2022/2023, тис. тонн

Ключовим імпортером української пшениці за 5 місяців поточного сезону стала Туреччина. Але і в попередньому сезоні ця країна входила до трійки ключових покупців і в 2022/23 МР наростила обсяги імпорту на 12% порівняно з обсягами закупленими у липні-листопаді 2021/22 МР.

На другій позиції опинилась Румунія, яка традиційно сама є експортером пшениці, але, за даними митниці, в поточному сезоні вже імпортувала майже 1,2 млн т пшениці з України. В даному випадку мова йде про своєрідний перевантажувальний хаб і можливість подальших поставок української пшениці через порт Констанца.

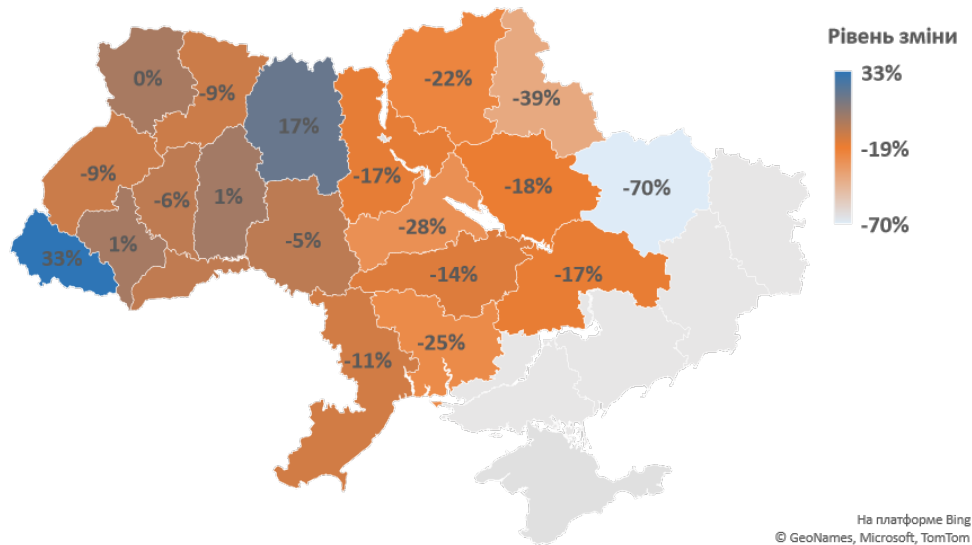
На третій позиції серед імпортерів – Іспанія, яка є крупним імпортером зернової в ЄС. За даними Єврокомісії, за два попередніх сезони Іспанія імпортувала 478 тис. т і 382 тис. т, відповідно. Але тільки за 5 місяців 2022/23 МР обсяг поставок пшениці з України до Іспанії сягнув 808 тис. т. Таким чином, за звітний період тільки дві країни імпортували української пшениці в обсягах, що відповідають річному обсягу імпорту всіх країн блоку. При цьому, ще близько 439 тис. т імпортувала Польща, 346 тис. т – Італія і 211 тис. т – Угорщина. Таким чином, Україна стала ключовим постачальником пшениці до ЄС. Але такі поставки здебільшого є вимушеними і основна частина обсягів, все ж, призначена для реекспорту. Більше того, ЄС, традиційно є конкурентом для України на світовому ринку пшениці. Але, в складні для України часи добрі партнерські відносини дозволяють працювати і за межами типової конкуренції.

Всього за 5 місяців поточного сезону обсяги експорту пшениці сягнули майже 6,8 млн. т, що на 54 % менше за показник попереднього сезону і становить 49 % від прогнозного експортного потенціалу, який оцінюється аналітиками ІА «АПК-Інформ» на рівні 14 млн т, при оптимістичному сценарії розвитку ринкової ситуації, тобто при збереженні темпів експорту через порти «Великої Одеси».

Що стосується подальших перспектив, то на сьогоднішній день вже закладено основу врожаю пшениці 2023 р, так як традиційно близько 97 % посівів пшениці це озимі сорти. Під майбутній урожай озимина вже засіяна і посівні площі виявилась на 57 % меншими ніж ті, що були засіяні під урожай поточного сезону і склали всього 3,8 млн га, що є мінімальним показником за багаторічний період. Цей показник виявився навіть на 20% меншим ніж зібрані площі пшениці у 2022 році без урахування чотирьох ключових областей. Певний вплив на скорочення посівів мали погодні умови – достатньо волога осінь з рясними опадами в деяких регіонах. Але основним фактором впливу залишаються активні військові дії на території України. Таким чином, враховуючи можливе подальше зниження урожайності зернової, на фоні дорогих виробничих ресурсів а також в умовах значних безпекових ризиків, в наступному сезоні можна очікувати на подальше скорочення виробництва пшениці.

За оперативними даними, найвагомніше скорочення площ під озимую пшеницею зафіксоване в Харківській області, де площі під культурою скоротились на 70 % порівняно з минулорічним показником. В Сумській області посіви скоротились на 39 %, в Черкаській – на 28 % а в Миколаївській області – на 25 %. Приріст посіві зафіксовано у Закарпатській області (+33%) та у Житомирській області (+17%). По 1% додали площі в Івано-Франківській та Хмельницькій областях.

Зміна посівних площ під озимом пшеницею в областях України (під урожай 2023 р)

**Рис. 1.8. Зміна посівних площ під озимом пшеницею
в Україні у 2023 р., %**

Компенсувати зазначений недосів озимої пшениці сівбою ярих сортів навряд вдасться. Адже вирощування ярої пшениці не є типовим для України і на її посіви припадає лише близько 3 % від загальних площ під пшеницею. Крім того, ярі сорти мають нижчу урожайність і можуть бути менш цікаві аграріям.

В цілому, з урахуванням значних перехідних залишків попереднього сезону (4,4 млн т за оцінками аналітиків ІА «АПК-Інформ») і можливого їх ефективного збуту, в першу чергу на експорт, зменшення врожаю пшениці призведе до формування більш напруженого, але не критичного балансу з можливістю формування значного експортного потенціалу.

Що ж стосується обсягів продовольчої пшениці для формування внутрішньої продовольчої безпеки, то скоріш за все, зернової буде достатньо. Але, більш визначено про це можна буде говорити на кінцевих стадіях вегетації пшениці при появі оцінок розподілу за якістю.

Суттєві військові ризики, що зберігаються, в будь-яку мить можуть змінити ситуації завдавши негативного впливу на кожен ланку ланцюжку створення вартості в сегменті – починаючи з фізичної недоступності полів

та проблем з постачання ресурсів і закінчуючи неможливістю доробки і збуту отриманого врожаю. Але, враховуючи перевищення початкових очікувань і у виробництві і в експорті пшениці у 2022 році, є надія на достойний врожай зернових і у 2023 р і на збереження за Україною статусу надійного постачальника продовольства на світовий ринок.

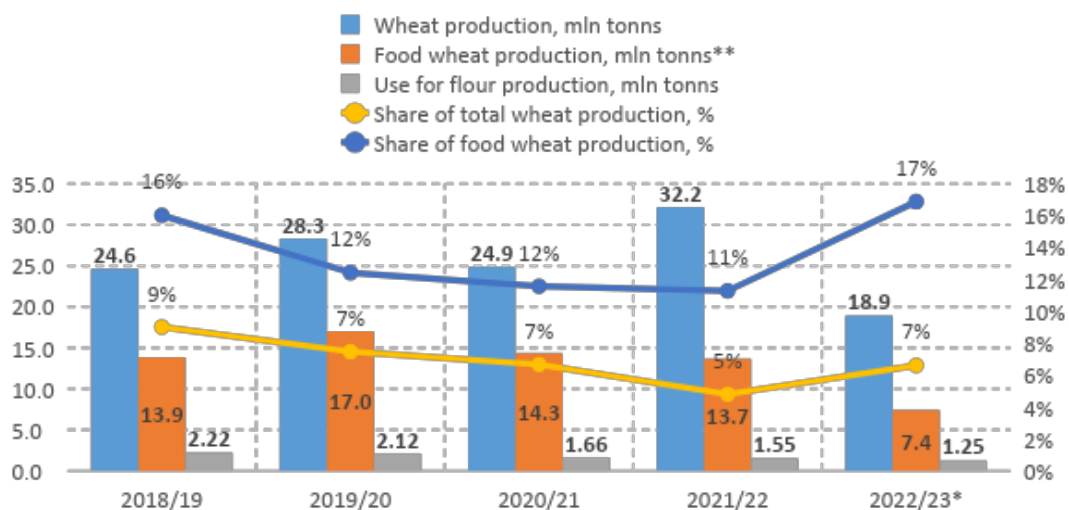
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА БОРОШНА ТА ПОХІДНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика поточного стану виробництва борошна

Частка пшениці, яка традиційно використовується для виробництва борошна, становить 7 % від загального виробництва пшениці в Україні (в середньому за 2019-2021 роки) та 13 % від виробництва продовольчої пшениці (в середньому за 2019-2021 роки). У 2021/2022 (календарний 2022) році це співвідношення становило, за оцінками, 7 % та 17 % відповідно.

За офіційними оцінками, станом на початок лютого 2022 року чисельність населення України становила 41,1 млн осіб. Однак станом на березень 2023 року, за даними Інституту демографії, на підконтрольній території перебуває від 28 до 32 мільйонів осіб.

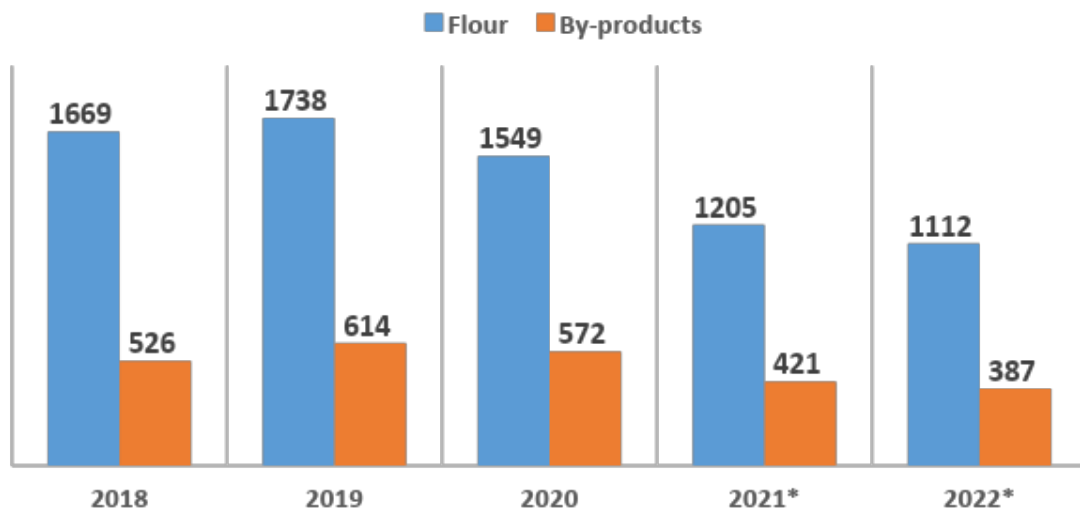
Відповідно, оціночна потреба в продовольчій пшениці для продовольчих потреб становитиме від 1,3 млн тонн до 1,5 млн тонн, що становить 8-9 % від очікуваного виробництва пшениці в Україні.

Джерело: SSSS, MAPF, * forecast, ** estimations of SGS

Рис. 2.1. Виробництво борошна та його похідних в Україні за період 2018-2023, млн тонн

Фізичні обсяги виробництва борошна в Україні, навіть протягом трьох останніх років до повномасштабного вторгнення, мали тенденцію до зниження. За офіційними оперативними даними у 2021 р великими борошномельними підприємствами країни було вироблено мінімальний обсяг пшеничного та пшенично-житнього борошна, що склав 1,2 млн т і виявився на 22 % нижчим за показник 2020 р. Якщо проаналізувати більш ранні періоди, то, наприклад, у 1999 р обсяг виробництва пшеничного та пшенично-житнього борошна в Україні перевищував 3 млн. т. Таким чином, за 20 років обсяги виробництва цієї продукції скоротились майже втричі.

* estimates

Рис. 2.2. Виробництво борошна та його похідних в Україні за період 2018-2022, млн тонн

Фізичні обсяги виробництва борошна в Україні, навіть протягом трьох останніх років до повномасштабного вторгнення, мали тенденцію до зниження. За офіційними оперативними даними у 2021 р великими борошномельними підприємствами країни було вироблено мінімальний обсяг пшеничного та пшенично-житнього борошна, що склав 1,2 млн т і виявився на 22 % нижчим за показник 2020 р. Якщо проаналізувати більш ранні періоди, то, наприклад, у 1999 р обсяг виробництва пшеничного та

пшенично-житнього борошна в Україні перевищував 3 млн. т. Таким чином, за 20 років обсяги виробництва цієї продукції скоротились майже втричі.

За експертними оцінками, обсяги виробництва борошна в Україні у 2022 р склали близько 1,1 млн тонн, що на 8 % менше за показник попереднього року.

Ключовими факторами скорочення виробництва є зниження внутрішнього попиту та зменшення обсягів експорту борошна.

Останніми роками виробництво борошна в Україні є відносно консолідованим за регіонами. Згідно з оперативними даними за 2021 р, близько 41% промислового виробництва борошна було зосереджено всього в трьох областях – Харківській, Вінницькій та Київській. Також значимі обсяги виробляються у Дніпропетровській та Хмельницькій областях. Обсяги виробництва в інших регіонах значно менші.

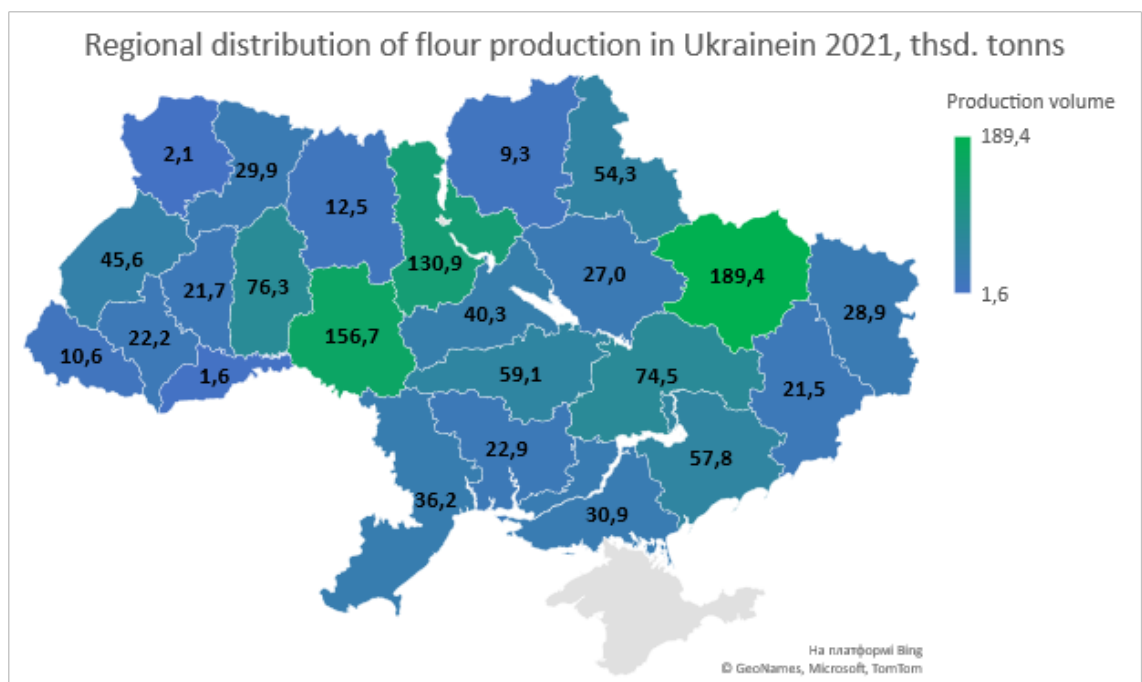

Рис. 2.3. Виробництва борошна за регіонами у 2021, тис. тонн

Зазначимо, що у 2022 році виробництво пшениці найбільш суттєво скоротилось саме у Харківській області, яка була лідером з виробництва

борошна. Також значно скоротились обсяги сировини у Дніпропетровській та Київській областях. З іншого боку, зафіксовано збільшення виробництва у більш безпечних Хмельницькій та Вінницькій областях, що дозволяє наростити обсяги виробництва борошна в цих регіонах.

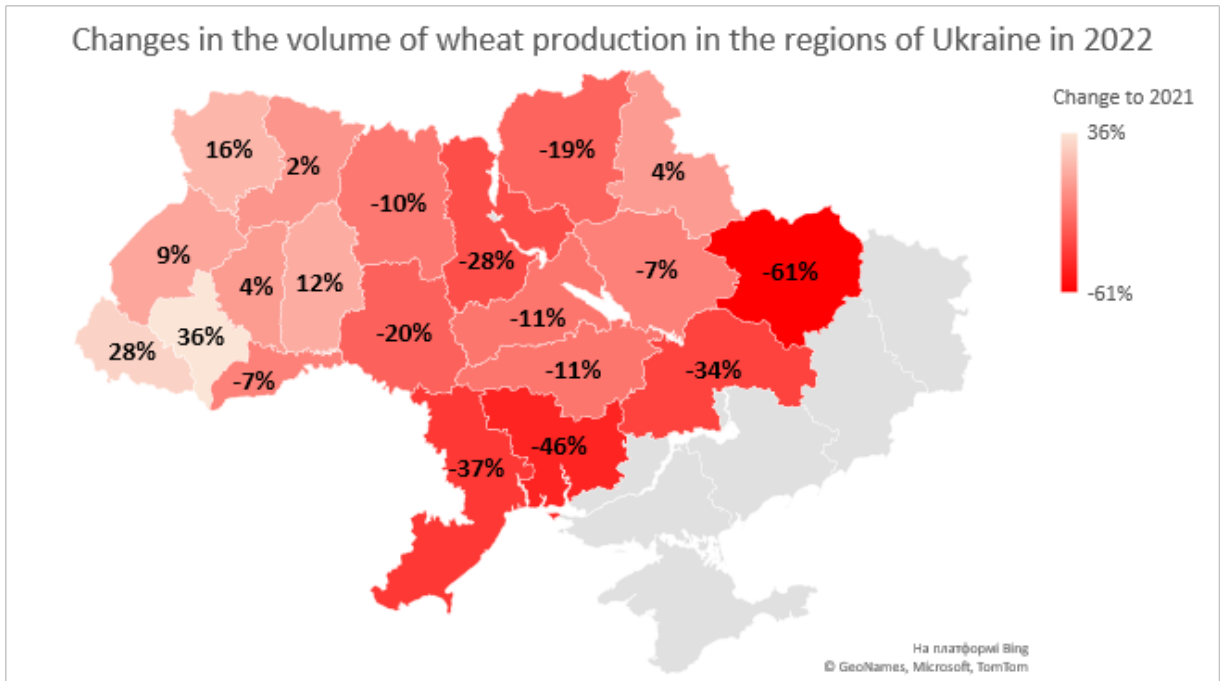

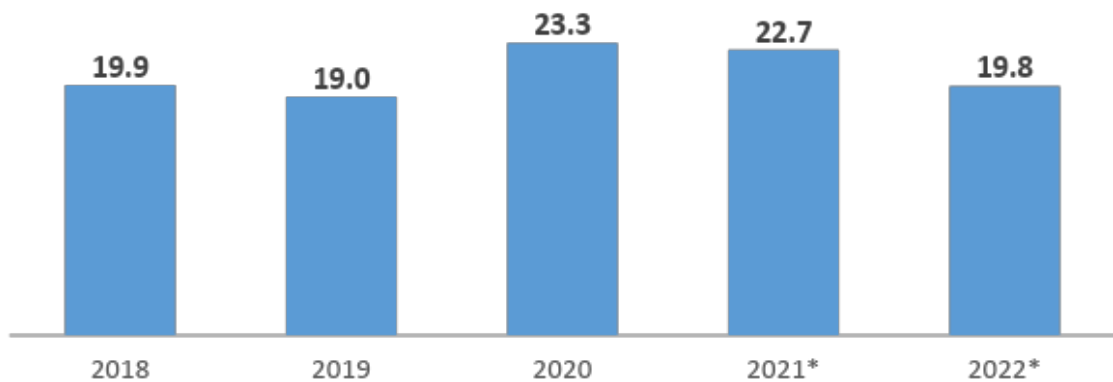
Рис. 2.4. Зміна потужностей з виробництва борошна
за регіонами України, 2022 р., %

При переробці пшениці, крім основного продукту – борошна, формуються також достатньо суттєві обсяги побічних продуктів – висівок, обсяги яких пропорційні обсягам виробництва борошна. У 2018 – 2019 рр. річний обсяг висівок перевищував 550 тис. т, що вимагає їх ефективного збуту, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. У 2022 р обсяг пшеничних висівок оцінюється на рівні 386,5 тис. т. З одного боку, це зменшує завантаженість сховищ для побічних продуктів підприємств, але з іншого боку, реалізація висівок, в т. ч. на експорт, традиційно формує вагомому частку виручки борошномельних підприємств.

Пшеничні крупи є ще одним продуктом переробки пшениці. При цьому, наприклад, манна крупа, виготовляється в тому ж технологічному

процесі, що і борошно і може відбиратись чи не відбиратись з продуктового потоку, в залежності від технологічних налаштувань. Інші пшеничні крупи виготовляють на окремих технологічних лініях, але, як правило, на тих же підприємствах, що і борошно. Виключення становлять невеликі крупоцехи невеликої потужності.

Фізичні обсяги виробництва пшеничних круп в Україні є несуттєвими, порівняно з обсягами виробництва борошна і за останні 5 років не перевищували 25 тис. т на рік.

* estimates

Рис. 2.5. Обсяг виробництва круп в Україні
за 2018-2022 рр., тис.тонн

З урахуванням підвищеного попиту на крупи в цілому, і на пшеничні зокрема, у період глобальної пандемії COVID-19, у 2020 та 2021 роках спостерігалось певне збільшення обсягів виробництва цієї продукції. В період воєнного стану у 2022 р, попит на крупи також зберігається достатньо високим і тому обсяги їх виробництва скоротились не так суттєво, як виробництво борошна.

2.2. Аналіз фізичних обсягів експорту

В динаміці експорту пшеничного борошна з України спостерігається знижувальний тренд. Всього за 3 останні роки обсяги річного експорту скоротились на 78 % у натуральному вираженні і на 74 % - у грошовому. За результатами 2022 р обсяг експорту борошна оцінюється всього у 79 тис. т, що є мінімальним показником з 2006 року. Виручка від експорту борошна у 2022 р оцінюється на рівні 25 млн USD, що є незначним показником для галузі в цілому, яка змушена працювати в умовах підвищення вартості і дефіциту ресурсів та інших негативних факторів від повномасштабного вторгнення.

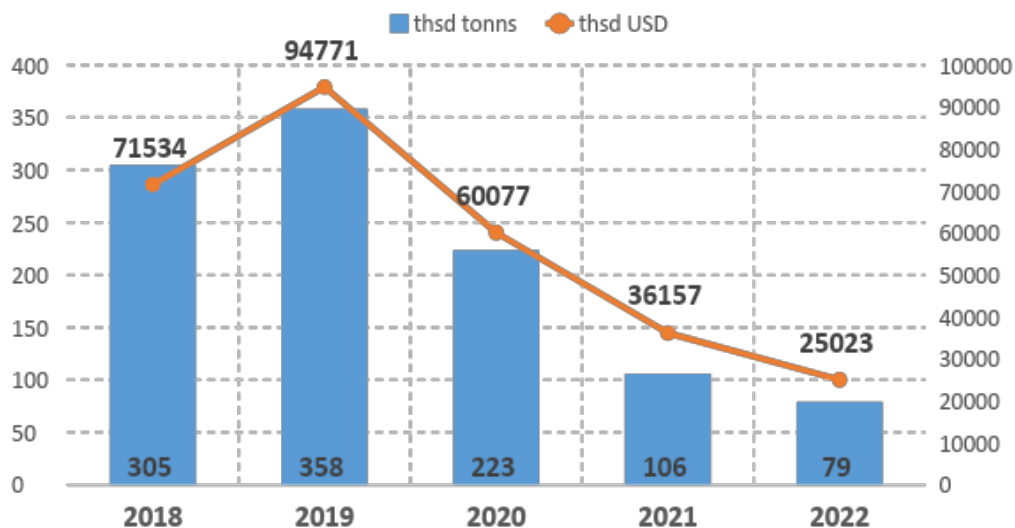

Рис. 2.5. Обсяг експорту борошна з України, тис.тонн,
і виручка від експорту борошна, тис. дол. США
за 2018-2022 рр.

Географія експорту українського пшеничного борошна стає більш консолідованою. До 2021 року включно, основними покупцями цієї продукції були країни Близького Сходу. Частка їх імпорту поступово збільшувалась з 32 % від загального обсягу поставок з України у 2018 р до 21 % - за результатами 2021 р. Також вагома частка борошна

експортувалась до країн Південно-Східної Азії, Східної Африки та близького зарубіжжя.

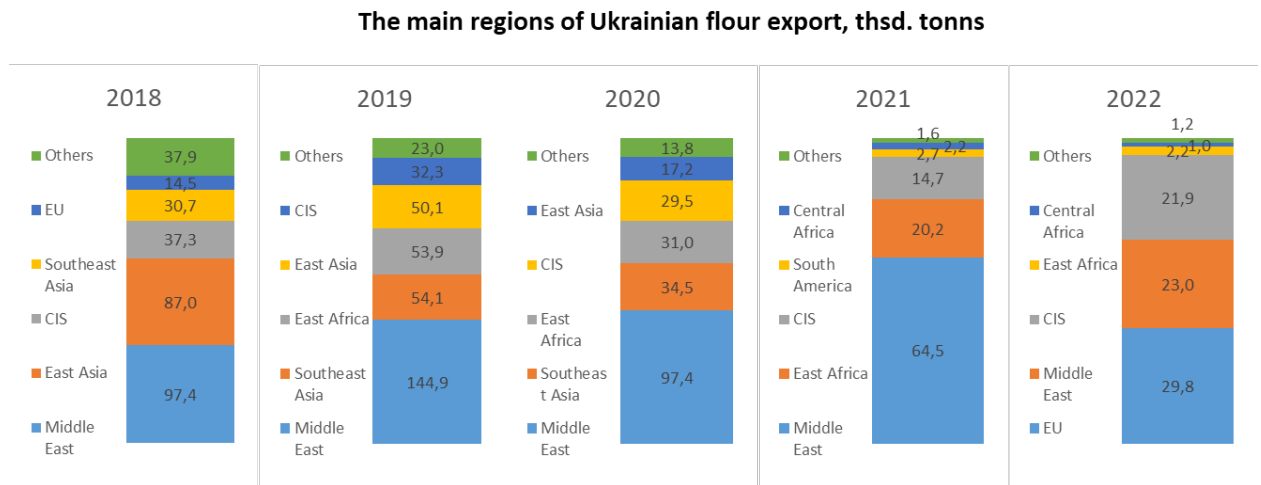

Рис. 2.5. Основні країни імпортери та їх частка в імпорті борошна з України за 2018-2022 рр., тис.тонн,

В 2022 році ситуація кардинально змінилась і, як і для всього іншого експорту з України, основним напрямком поставок стали країни ЄС. Частка поставок в ЄС у 2022 році склала близько 38 % від загального обсягу експорту борошна з України. Ще 29 % прийшлося на країни Близького Сходу і 28 % - до країн близького зарубіжжя.

Якщо проаналізувати експорт пшеничного борошна з України в розрізі країн-імпортерів, то в довоєнний період в закупках лідирували Об'єднані Арабські Емірати. Також суттєві обсяги поставлялись до Сінгапуру, Палестини та Ізраїлю. У 2022 році далекі ринки стали майже недоступними і тому обсяги поставок на ці ринки суттєво знизились, як і обсяги експорту борошна в цілому. Найбільші обсяги у 2022 р були поставлені до Молдови – 21,8 тис. т, або 28 % від загального експорту з України.

Key importers ukrainian wheat flour, thsd. tonns

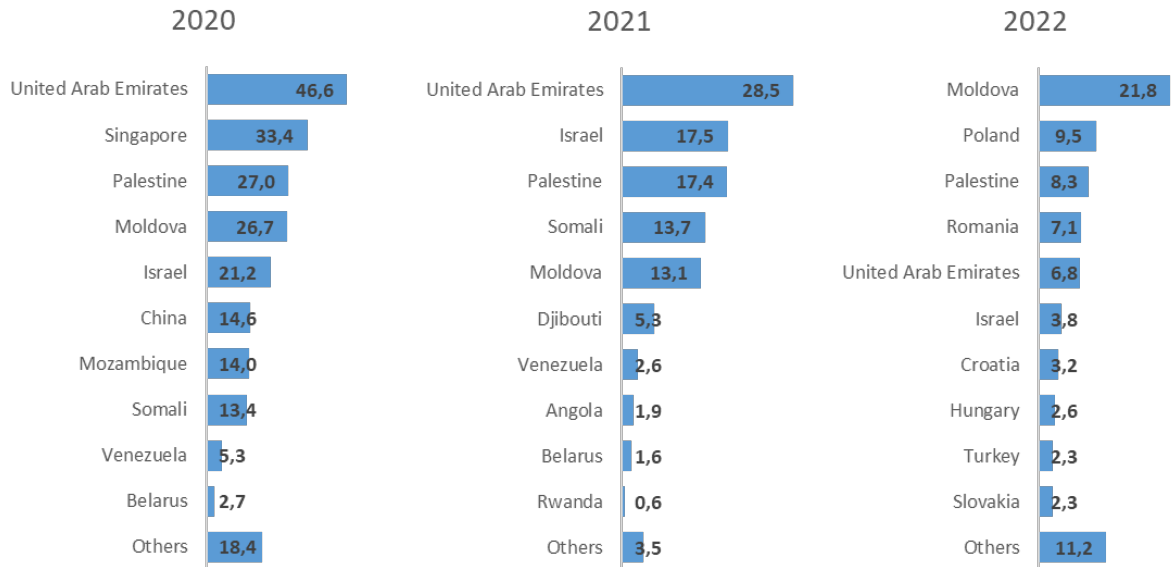
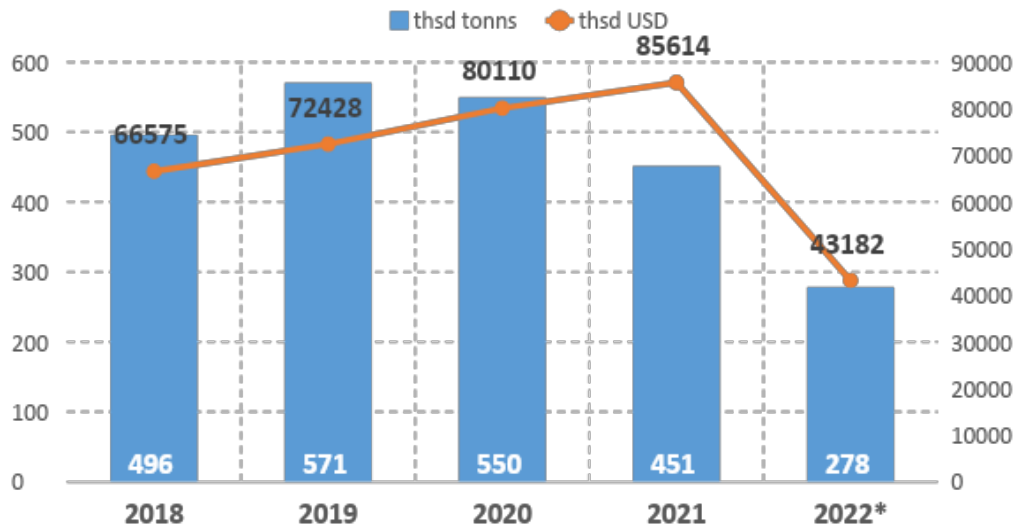

Рис. 2.5. Основні країни імпортери та обсяги імпорту пшеничного борошна з України за 2020-2022 рр., тис.тонн

Як було зазначено, у 2022 році серед імпортерів українського борошна з'явилися країни ЄС, такі як Польща, Румунія, Хорватія, Угорщина та Словаччина.

Як у довоєнний період, так і під час воєнного стану, вагомою частиною прибутку борошномельних підприємств є виручка від експорту висівок. Протягом останніх трьох років виручка від експорту цієї продукції значно перевищувала виручку від експорту борошна.

Але в 2022 році також зафіксоване суттєве зниження обсягів постачання на зовнішні ринки (-38 % до показника 2021 р). Крім того спостерігається і здешевлення цієї продукції – виручка від експорту скоротилась на 50 %, порівняно з попереднім роком.

* estimates

Рис. 2.6. Обсяги виробництва пшеничного борошна в Україні, за період 2018-2022 роки, тис.тонн і тис. дол. США

Однією з ключових причин зниження експорту, як борошна, так і висівок – стала неможливість відвантаження на зовнішні ринки через порти Азовського моря, що наразі знаходяться на тимчасово окупованих територіях і де ведуться активні бойові дії. В експорті ж альтернативними шляхами пріоритет надається зерновим вантажам, обсяги експорту яких значно більші за обсяги поставок борошна.

Ринок збуту пшеничних висівків з України в довоєнний період був консолідований. Єдина країна-імпортер – Туреччина закуповувала до 95% всього обсягу поставок.

У 2022 році ситуація дещо змінилась – ринок став більш диверсифікованим. Туреччина, хоч і залишилась лідером з імпорту українських висівків, але обсяги поставок суттєво (-65 %) скоротився і на долю поставок в цю країну прийшлося 53 % поставок.

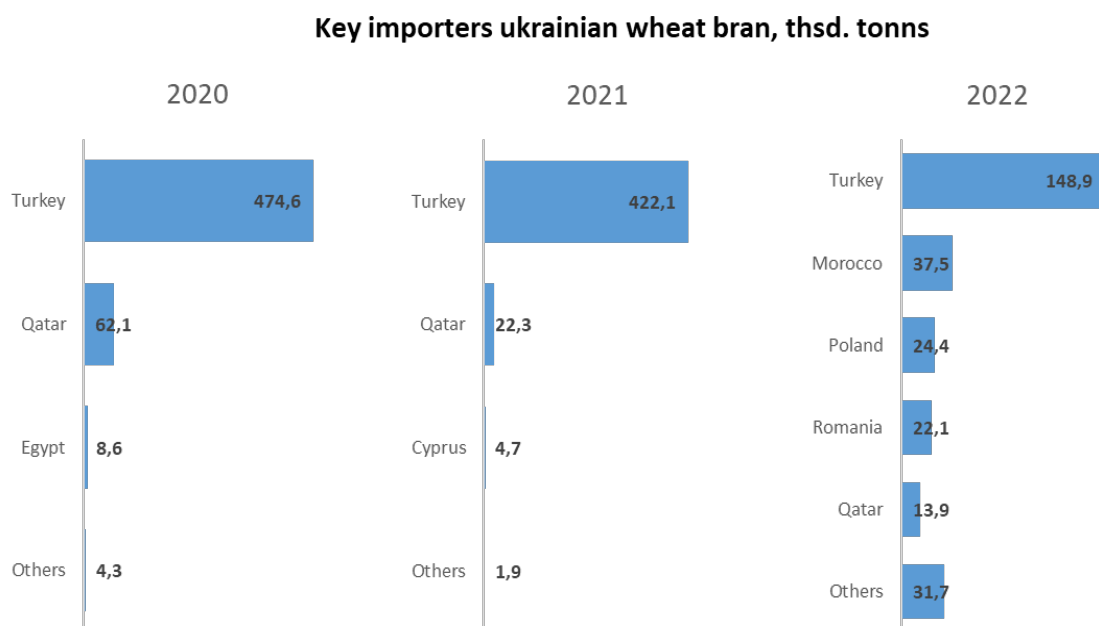

Рис. 2.7. Основні імпортери висівків з України
за період 2020-2021, тис.тонн

Як і у випадку з іншими продуктами, серед ТОП-імпортерів з'явилися країни ЄС – Польща та Румунія, на долю яких прийшлося 9 % та 8 % поставок, відповідно.

2.3. Основні виробники борошна в Україні

Кількість офіційно зареєстрованих виробників станом на 2021 рік становить близько 250 виробників. За експертними оцінками, близько 30% виробництва борошна знаходиться поза сегментом статистичного охоплення.

The top ten wheat and wheat-rye flour producers in 2022 provided approximately 56 % of total production in Ukraine (statistically covered sector).

В таблиці 2.1 наведено конакти основних виробників борошна, круп та їх похідних продуктів.

Десять найбільших виробників пшеничного борошна
в Україні, 2022*

	Company	Contacts (Legal address)
1	ТОВ "ВІННИЦЬКИЙ КХП № 2" / "Vinnytsia KHP No. 2" LLC	Vinnytsia Oblast, Vinnytsia District, Desna, Gagarina str, b. 6 B zagoroddnya@vkhp2.com.ua ZbutVM@upi-agro.com.ua , smlyn.com@gmail.com (8067)430-64-04, (8067) 373-67-64 (8097) 709-99-29
2	ТОВ "ДМК "ДНІПРОМЛИН" – ВП / LLC "DSK "DNIPROMLIN" - PE	Kyiv, Shevchenkivsky district, Georgiivsky lane, b. 2, of. 12 dmk.dnipromlyn@gmail.com o.kulynychenko@gmail.com (8050) 453-24-20 (8050) 459-35-38
3	ТОВ ВКФ "РОМА" / CPF "ROMA" LLC	Kharkiv region, Pervomaysky, Shevchenka str, b. 24 info@romakpf.com , s.tsymbalov@romakpf.com y.kuzmenko@romakpf.com , t.antonova@romakpf.com (8050) 323-86-40, +44 7888494750
4	ТОВ "СТОЛИЧНИЙ МЛИН" / STOLYCHNY MLYN LLC	Kyiv, Podylsky district Mezhygirska str., b. 81 smlyn.com@gmail.com (8097) 709-99-29
5	ДП "НОВОПОКРОВСЬКИЙ КХП" (ТОВ «НОВААГРО Україна») / SE "NOVOPOKROVSKY KHP" (LLC "NOVAAGRO Ukraine")	Kharkiv, Chernyshevska str., b. 66 +380573414321
6	ПрАТ "РІВНЕ-БОРОШНО" / PJSC "RIVNE-BOROSHNO"	Rivne, Bila str. B. 35 rb@rb.pibhe.com (8050) 339-32-96
7	ТОВ "ВП "ПЕРЕРОБНИК" / LLC "VP "PEREROBNUK"	Dnipropetrovsk region, ., Krivoryzkyi r-n, Kolomiytseve village, Vesela str. B. 5

8	ТОВ "ЗЕРНАРИ" / LLC "ZERNARI"	Kirovograd region, Oleksandriia, Sadova str., b,1 m.yatkovsky@zernari.com.ua (8067) 523-15-38
9	ТОВ "ЗАПОРІЖМЛИН" – ВП / LLC "ZAPORIZHMLIN" - PE	Zaporizhzhya, Dniprovskyi r-n, Zachynyaeva str., B. 113
10	ДП "КУЛІНДОРИВСЬКИЙ КХП" / SE "KULINDORIVSKY KHP"	Odesa, Suvurivskyi r-n, 21 km Starokyivska road, 20 sales@bogumyla.odessa.ua kdo@bogumyla.odessa.ua kkhp@rezerv.gov.ua (8095) 278-50-91 (8050) 316-99-16 (8050) 392-70-16

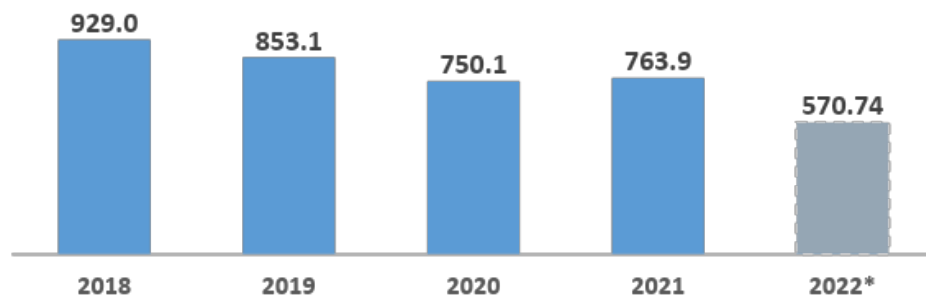
*за даними Union of Millers of Ukraine

Кількісний розподіл врожаю пшениці в Україні відбувається за схемою, наведеною нижче (включаючи частку ринку поза межами статистичних досліджень, 30 % - борошно, 40 % - хліб, оцінка)

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ З БОРОШНА

3.1. Аналіз ринку хліба і хлібопродуктів

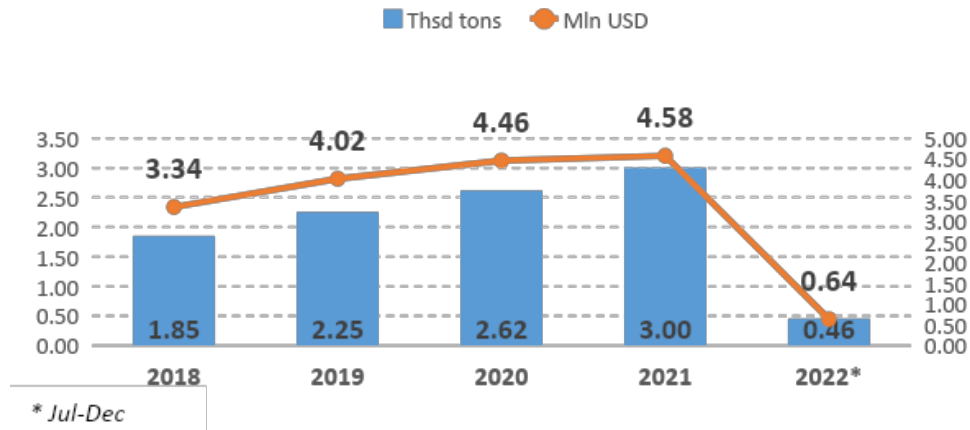
У розділі 2 ми вказували на падіння виробництва борошна. Схожа тенденція спостерігається і в динаміці виробництва хліба - середньорічне падіння на 6 % за 3 довоєнні роки. При цьому найбільше падіння було зафіксовано у 2020 році і сягнуло 12% порівняно з показником 2019 року. Оцінка виробництва хлібобулочних виробів у 2022 році була проведена аналогічно до оцінки виробництва макаронних виробів, з урахуванням того, що ці продукти входять до однієї статистичної категорії.

Джерело: SSS, estimations

Рис. 3.1. Виробництво хлібобулочних виробів в Україні
за період 2018-2022 рр., тис. тонн

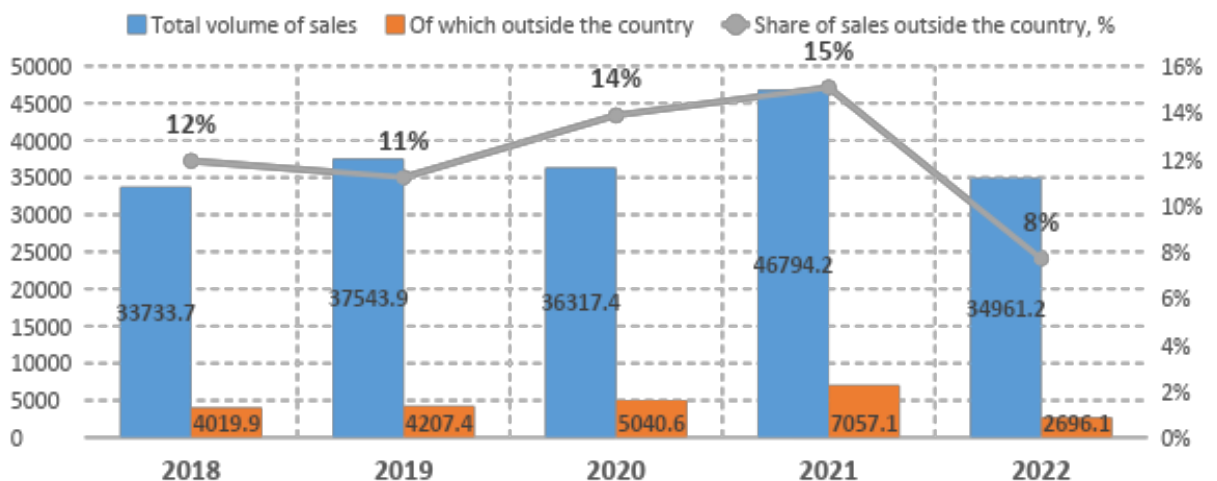
Подібна тенденція спостерігалася і в динаміці експорту хлібобулочних виробів. У довоєнний період середньорічне зростання фізичних обсягів поставок оцінюється на рівні 18 %, тоді як виручка від експортних продажів зростала в середньому на 11 % щорічно. Тобто у 2021 році експортований український хліб був дещо дешевшим. У другому півріччі 2022 року обсяг експорту хлібобулочних виробів склав лише 0,46 тис. тонн, що майже в 7 разів менше за показник 2021 року. Обсяг експортної виручки у 2022 році зменшився на 7,2 %.

Джерело: SSS, estimations

Рис. 3.2. Обсяги експорту хлібобулочних виробів з України за період 2018-2022 рр., тис. тонн, млн дол. США

Що стосується реалізації хлібобулочних та борошняних виробів, то на їх частку припадає в середньому 1,4 % від загального обсягу реалізації промислової продукції та майже 8 % від обсягу реалізації харчових продуктів. У 2022 році зафіксовано значне зменшення обсягів реалізації як в цілому (-25 % порівняно з показником 2021 року), так і в частині, реалізованих за межі країни (-62 %).

Джерело: : SSS, estimations

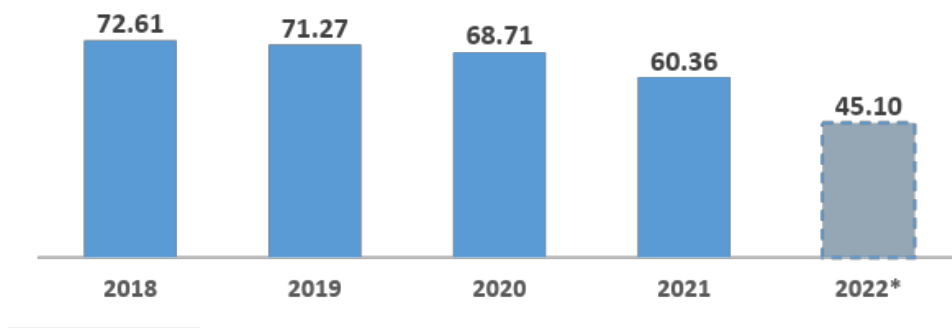
Рис. 3.3. Обсяги та динаміка реалізації хлібобулочних виробів в Україні за період 2018-2022 рр., тис. тонн, %

Середня частка хлібобулочних та борошняних виробів, проданих за межі країни, за останні п'ять років оцінюється на рівні 12 %, але у 2022 році вона знизилася до 8 %, порівняно з 15 % у 2021 році.

3.2. Аналіз ринку макаронних виробів

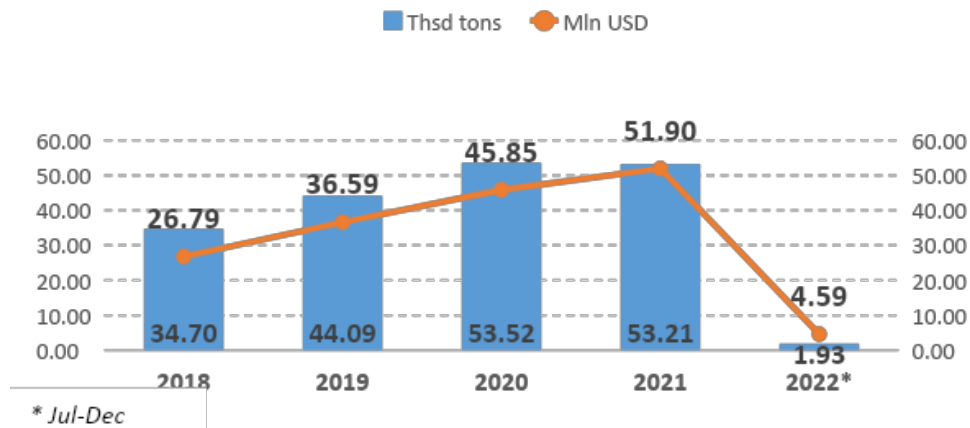
Протягом трьох довоєнних років обсяги виробництва макаронних виробів в Україні скорочувалися в середньому на 6 % щорічно. При цьому найсуттєвіше скорочення було зафіксовано у 2021 році - на 12 %, порівняно з показниками 2020 року. Оцінка виробництва цієї продукції у 2022 році сформована на основі показників реалізації борошняних виробів, для яких у 2022 році зафіксовано зниження загального обсягу реалізації на 25 %. Таким чином, за результатами 2022 року виробництво макаронних виробів може сягнути найнижчого рівня - 45,1 тис. тонн.

Зростання обсягів експорту в сегменті макаронних виробів в аналізований довоєнний період становило в середньому 16 % щорічно в натуральному вираженні та 25 % у грошовому. Таким чином, на зовнішні ринки постачалася більш дорога продукція. За результатами 2021 року зафіксовано незначне (-1 %) скорочення фізичних обсягів поставок, тоді як у вартісному вираженні в динаміці спостерігається зростання на 13 %.

Джерело: SSS, estimations

Рис. 3.4. Виробництво макаронних виробів в Україні
за період 2018-2022 рр., тис. тонн

Джерело: SSS, estimations

Рис. 3.5. Обсяги експорту макаронних виробів з України
за період 2018-2022 рр., тис. тонн, млн дол. США

Що стосується експорту макаронних виробів у 2022 році, то з липня по грудень обсяг поставок склав лише 1,9 тис. тонн, що більш ніж у 27 разів менше за показник 2021 року. Слід зазначити, що після повномасштабного вторгнення пріоритет в експорті надавався сировинним продуктам (зерновим та олійним культурам), щоб ефективно утилізувати колосальні залишки. У той час як експорт борошняних виробів був обмежений як з логістичних причин, так і з міркувань продовольчої безпеки в середині країни.

Виклики у виробництві макаронних виробів: скорочення виробництва продуктів переробки через збільшення імпорту, гуманітарної допомоги неукраїнського виробництва (макаронні вироби) та звуження споживчого попиту. Наприклад, фермерське господарство "Бурштук" повідомляє про скорочення обсягів виробництва на 50 % через вищезазначені причини.

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

4.1. Стратегічні орієнтири розвитку ринку борошна на 2023-2027 рр.

На основі профеденого аналізу та згрупованих думок експертів нами обгрунтованого стратегічні цілі розвитку борошномельних підприємств України, які полягають у наступному:

1. Створення нових більш здорових і більш зручних для кінцевого споживача продуктів і форматів – самостійно та у співпраці з виробниками продуктів харчування і ритейлерами; розвиток маркетингу в галузі.
2. Збільшення доходів від експорту борошномельно-круп'яної продукції.

Збільшення як обсягів експорту, так і ціни за рахунок відкриття нових ринків, розширення асортименту та приведення його у відповідність до вимог та смаків споживача на цільових ринках; створення позитивного бренду українського борошна та інших продуктів галузі.

Пріоритет за пшеничним борошном та борошном з інших видів зерна. Також необхідне максимальне задіяння синергітичних об'єднуючих механізмів (асоціації, кооперація) задля зменшення витрат на ринку, який не зможе забезпечити швидку окупність.

Досягнення стратегічних цілей

Для досягнення стратегічних цілей розробляються стратегічні плани різного ступеню детальності. В той же час в сучасному мінливому світі надмірна деталізація призводить до швидкої втрати актуальності цих планів, а також обмежує використання нових ідей, які з'являються вже в процесі реалізації стратегії.

Постійне ж оновлення планів не є розумним з точки зору витрати ресурсів і суперечить самому поняттю стратегії.

Також галузева стратегія передбачає участь в її реалізації великої кількості різних учасників, зокрема приватних компаній, асоціацій, державних інституцій тощо. Всі ці учасники мають різні можливості та, вочевидь, потребують створення власних стратегічних планів, що, знов таки, буде марною витратою ресурсів.

Саме тому, на нашу думку, оптимальним шляхом досягнення стратегічних цілей буде:

1. Доведення місії, бачення, а також цілей та пріоритетів до всіх стейкхолдерів галузі таким чином, щоб вони постійно згадувалися в процесі щоденного прийняття управлінських рішень.

2. Створення високо рівневих планів заходів без надмірної деталізації, виходячи з місії, бачення та цілей. Ці плани не можуть бути вичерпними і не повинні бути обмежувачими. Пошук цікавих та дієвих ідей для реалізації стратегічних цілей має вестися постійно!

3. Головним центром по реалізації галузевої стратегії варто зробити асоціацію, яка має збирати ідеї, моніторити й аналізувати результати та періодично (раз на рік) оновлювати стратегію й доводити завдання до всіх учасників. Також асоціація сама буде реалізовувати певні заходи оскільки дієвим синергічним механізмом для об'єднання зусиль.

4.2. Проєкт заходів для підвищення ефективності бюджетних підприємств

Збільшення попиту на внутрішньому ринку:

1. Вивчення тенденцій на споживацькому ринку й розробка ідей перспективних продуктів та форматів їх продажу, які були б більш зручними й здоровими та сприяли б збільшенню споживання.

2. Співпраця з виробниками продуктів харчування (з відповідними асоціаціями) та ритейлерами щодо впровадження нових продуктів і форматів.

3. Промоція таких продуктів серед споживачів.

Заходи для збільшення доходів від експорту

1. Постійний моніторинг світового ринку й місця України на ньому з метою визначення (й коригування) потенційно привабливих напрямків експорту.
2. Вивчення вимог, споживацьких смаків, логістики та інших особливостей на цільових ринках. Розповсюдження цієї інформації серед українських операторів.
3. Сприяння встановленню контактів із закордонними покупцями.
4. Пошук і генерація ідей щодо історій, які б сприяли створенню позитивного бренду українських продуктів переробки зерна. Просування таких історій.
5. Сприяння використанню ефекту масштабу, можливого при об'єднанні зусиль експортерів.
6. Робота з органами державної влади щодо зменшення торгових бар'єрів для українських продуктів на цільових ринках.
7. Робота з державними та бізнес-інституціями щодо створення вигідних програм експортного фінансування та страхування.
8. Організація юридичної та дипломатичної допомоги українським експортерам на закордонних ринках.
9. Робота з державними та бізнес-інституціями щодо забезпечення безперебійної та вигідної логістики.
10. Організація навчальних заходів для підвищення кваліфікації українських експортерів.

Підтримуючі заходи

1. Робота з навчальними закладами щодо наближення навчальних планів до сучасних потреб, організація програм навчальної практики, програм заохочення студентів, програм кадрового резерву.
2. Створення механізму накопичення та обміну ринковою, економічною, технологічною та іншою інформацією, яка сприяла б підвищенню ефективності бізнесу.
3. Робота по оптимізації нормативної бази, яка регулює діяльність борошномельної промисловості.

Реалізація цієї стратегії потребує спільних зусиль всього суспільства: органів управління, бізнесу, науки і освіти.

РОЗДІЛ 5. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ СТВОРЕННЯ БОРОШНОМЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

5.1. Характеристика проєкту

Нами розроблено проєкт будівництва нового борошномельного підприємства потужністю 250 т/добу в м. Рені Одеської області.

Суть ідеї полягає у будівництві зеропереробного підприємства на південно-західному кордоні України для переробки зерна, яке має певні складнощі з вивезенням під час війни, підтримки українських аграріїв, збільшення експорту борошна та підвищення рівня продовольчої безпеки України. Це надасть додаткові надходження до бюджету України та дозволить створити нові робочі місця.

Нами заплановано, що підприємство ТОВ «Рені» з виробництва борошна підвищеної споживної якості, буде зареєстроване у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) для можливості проведення повноцінних торгівельних операцій з експорту і з величезними торговельними мережами, пекарнями на внутрішньому ринку.

Діяльність підприємства спрямована на інтеграцію з виробниками сільськогосподарської продукції (зерна), зокрема фермерськими господарствами і агрохолдингами, які через війну зазнають складнощі з логістикою зерна.

Запланований об'єм переробки зерна – 250 тонн на добу.

ТОВ «Рені» - це новостворене підприємство.

Вид діяльності – надання послуг з переробки зерна.

Форма власності – приватна.

Середньооблікова чисельність персоналу – 140 осіб.

Сумарна чисельність основного персоналу підприємства дорівнюватиме 140 осіб, зокрема виробничий персонал – 125 осіб.

Найм співробітників буде проводитися на конкурсній основі з урахуванням особистих якостей і досвіду роботи. Планується щомісяця

оцінювати якість роботи персоналу і заохочувати кращих працівників преміями і різними видами винагород.

Підприємство буде здійснювати свою діяльність у сфері зернопереробки, яка займає особливе місце в економіці країни. Його значення полягає не тільки у забезпеченні потреб людей у продуктах харчування, а й у тому, що він суттєво впливає на зайнятість населення та ефективність національного виробництва у цілому. В АПК України зайнято близько 35 % усіх працюючих у сфері матеріального виробництва. У цій галузі зосереджено понад чверть усіх виробничих фондів та утворюється майже 15 % ВВП країни.

При інвестуванні у проєкт будівництва борошномельного заводу строк окупності інвестицій складає до 5 років. Ресурсів борошномельного підприємства достатньо для економії власних витрат і отримання додаткового заробітку через надання давальницьких послуг з зернопереробки сусіднім фермерським господарствам та елеваторам.

Перевагою даного проєкту є його територіальне розташування в Одеській області, що є важливим чинником при формуванні сировинної та клієнтської бази. Одеська область має сільськогосподарську спеціалізацію, а тому присутні значні перспективи у подальшому розвитку даної галузі.

Завданнями проєкту будівництва нового борошномельного заводу є:

- збільшення прибутку за рахунок продажу борошна підвищеної якості;
- збільшення прибуток за рахунок продажу в більш сприятливий період, що забезпечуватиметься збереженням борошна тривалий час;
- зменшення витрати на виробництво борошна завдяки впровадженню сучасного енергоефективного обладнання та діяльності висококваліфікованого персоналу;
- зростання частки на ринку зернопереробних потужностей;
- збільшення в українському експорті продукції з високою доданою вартістю та запуск імпортозаміщення борошна;

- формування постійної клієнтської бази, за рахунок доцільного географічного розташування та ефективної маркетингової політики.

Програма розвитку та підтримки агропромислового комплексу Одеської області за пріоритетними напрямками на період до 2027 року (надалі – Програма) спрямована на реалізацію Стратегії регіонального розвитку Одеської області до 2027 року, зокрема:

- економічному втручанні, пов'язаному із збільшенням доданої вартості аграрного виробництва, формуванні додаткових доходів індивідуальних домогосподарств через підтримку малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, розвитку обслуговуючої кооперації, асоціацій виробників;
- соціально-економічному втручанні, спрямованому на збереження та підвищення трудового потенціалу сільських територій;
- еколого-економічному втручанні, спрямованому на сприяння виробництва органічної сільськогосподарської продукції у фермерських та індивідуальних домогосподарствах області, на яку є сьогодні попит, створення умов для поліпшення стану довкілля, формування екологічної культури населення;
- популяризації нетрадиційних для сільської місцевості видів виробництва та послуг, які створюють вищу додану вартість, підтримці само зайнятості мешканців через розвиток сільського зеленого туризму та приватного підприємництва.
- сприянні розвитку різних форм кооперації, фермерства, забезпеченні доступності ринків збуту для малих і середніх виробників сільськогосподарської продукції, інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції, запровадженні нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини;
- стимулюванні розвитку малого і середнього підприємництва на сільських територіях.

Інвестиційні кошти будуть спрямовані на такі статті витрат як

будівництво, виробниче обладнання та інші інвестиційні витрати.

Приблизний термін окупності проекту не перевищує 5 років, що свідчить про його економічну ефективність.

Згідно з проведеним аналізом всю сукупність ризиків в АПК поділяють на такі групи:

- виробничі. Виникають через невизначеність природних умов при виробництві рослинницької продукції. Неприятливість погодних умов, наявність шкідників є причинами, що негативно впливають на кількість та якість вирощеної продукції, що є впливом на діяльність безпосередньо і сфері зернопереробки;

- ринкові. Відчутні через конкуренцію на ринку елеваторних послуг, через різновид наданих послуг та якість їх виконання. Проведення недостатнього аналізу галузі.

- інституціональні. Пов'язані зі змінами в економічній політиці країни в аграрному секторі, що спричиняє зміни у розмірах цін на послуги та формують деякі адміністративні обмеження у даній спеціалізації;

- особові. Пов'язані з персональними характеристиками персоналу. Індивідуальні ризики характеризуються нещасними випадками (хвороба, втрата працездатності керівництва), що спричиняють негативний вплив на діяльність підприємства;

- екологічні. Формує загрозу природного або техногенного характеру, що спричиняють ерозію ґрунту, забруднення агроландшафтів, виснаження сільськогосподарських земель.

В досліджуваному регіоні наявні необхідні комунікації для будівництва борошномельного підприємства, зокрема свердловини з ґрунтовими водами та надання електроенергії акціонерним товариством «Одесаобленерго».

5.2. Діагностика зовнішнього середовища підприємства

- *Аналіз макросередовища інвестиційного проєкту.*

Макросередовище створює загальні умови функціонування підприємства. Вони не мають особливого характеру відносно суб'єкта господарювання, лише чинять загальний вплив на всі підприємства даної галузі в цілому.

Серед загальних чинників виділяють:

- демографічні;
- економічні;
- природні;
- фактори науково-технічного прогресу;
- політичні.

У додатку наведено більш впливові фактори макросередовища, які здійснюють вплив на діяльність об'єктів господарювання в агропромисловій сфері.

Одним з головних факторів зовнішнього впливу є демографічний. На сьогоднішній день в соціальному процесі України продовжується перехідний інтервал, наміром якого є формування стабільності в незалежній державі, демократичного суспільства та ринкової економіки. Вагомим показником соціально-економічного розвитку є демографічна ситуація, яка погіршується з кожним роком.

Станом на 1 лютого 2022 року проживає 41 млн 130 тис. осіб (без урахування окупованих територій).

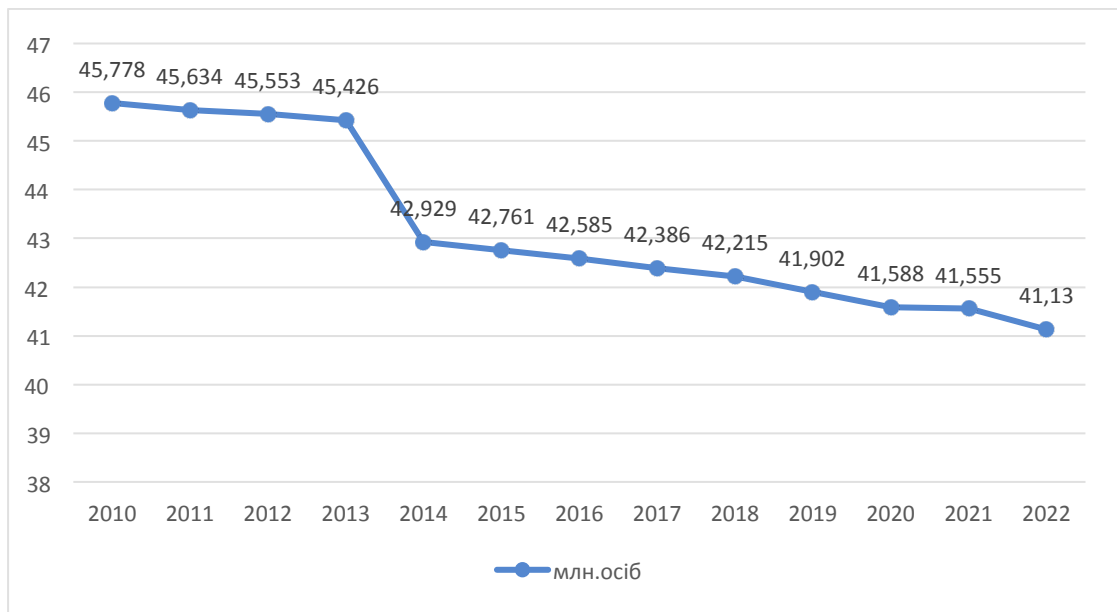

Рис. 5.1 Динаміка чисельності населення України, млн осіб

Після отримання Україною безвізового режиму збільшився відсоток еміграції населення закордон.

Складовою в демографічному аналізі населення є міграція, зокрема роз'яснення причин та мотив її виникнення. За наявними статистичними даними можна лише відтворити в загальних рисах масштабність внутрішньодержавної міграції та оцінити її наслідки для України.

Таблица 5.1

Міграції населення України

Роки	Міждержавна міграція			Міжрегіональна міграція		
	Число прибулих	Число вибулих	Приріст	Число прибулих	Число вибулих	Приріст
2015	30659	21409	9250	502619	497636	133083
2016	14311	6465	7846	242497	239723	2774
2017	28360	20234	8126	413927	410056	3871
2018	39307	24252	15055	589969	586435	3534
2019	45011	26789	18222	531021	527731	3290
2020	26361	19121	7240	408919	406843	2076
2021	41724	22587	19137	435201	433077	2124

- розроблено автором за даними [26]

Провівши аналіз статистичних даних слід говорити про те, що чисельність населення країни скорочується через міграційний процеси,

зокрема відтік значної кількості громадян.

Даний аналіз досить тяжко відтворити, адже він не в повному обсязі характеризує міграційні процеси, які діють в Україні. В статистичні дані не входить кількість нелегальних мігрантів, вимушених переселенців та біженців з АР Криму та зони АТО.

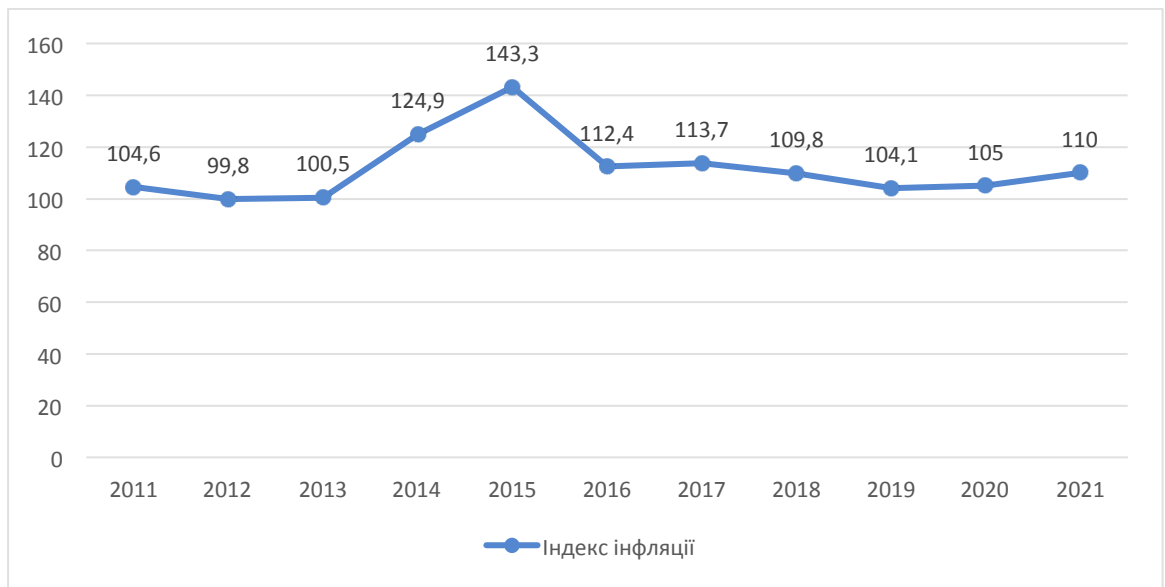
Перехід економіки до ринкової спричинив значні зміни в формуванні української держави: політична та фінансова нестабільність, зменшення обсягів виробництва, банкрутство багатьох важливих підприємств. Як наслідок, почали відбуватися процеси звільнення працівників, скорочення рівня заробітної плати, що в кінцевому випадку спричинили зниження рівня життєздатності населення країни в цілому.

Масові міграційні процеси мають для України негативні підсумки, зокрема: скорочення висококваліфікованих кадрів, гальмування науково-технічного прогресу, втрата іноземної валюти, претензії до України через зростання нелегальних українських трудових ресурсів.

В останні роки економіка України визначається нестабільною ситуацією, зокрема через запровадження неефективних економічних реформ, недієвою податковою політикою та негативним впливом державного регулювання на діяльність підприємств в цілому. Прикладом є можливість вступу до ВТО, що може змінити систему народного господарства України. Це активізує нестабільність зовнішнього середовища підприємства. Для того, щоб відповідь була своєчасною та ефективною, підприємству необхідно застосовувати методи прогнозування та пристосування до негативних змін зовнішнього середовища та змін на ринку.

Одним із головних складових економічного фактору макросередовища є інфляція. Інфляційні процеси в Україні є нестійкими та мають значні можливості для їх розвитку.

Індекс інфляції формується індексом споживчих цін, значення яких є нестабільними ще зі створення незалежної України.

- розроблено автором за даними [27]

Рис. 5.2. Індекс споживчих цін (індекс інфляції) в Україні

Інфляційні процеси в першу чергу з'явилися в наслідок кардинальних змін у функціонування органів влади та помилкової політики уряду держави, активний розвиток тіньової економіки та воєнних подій.

Інфляція значною мірою впливатиме на господарську діяльність підприємства і, в першу чергу, на розмір їх грошових потоків. В умовах інфляції вкладання інвестиційних ресурсів у будь-які операції доцільне лише у випадку, коли прибутковість інвестицій перевищуватиме темпи інфляції.

Однією із вагомих виняткових складових впливу економічного фактору для аграрної сфери є світові тенденції щодо зростання цін та попиту на зернові культури. Попит на зерно був спричинений такими подіями: зростаюча тенденція виробництва тваринництва (спричинена зростанням доходів азіатських країн, які почали споживати продукти тваринництва у своєму раціоні харчування); зростанням цін на нафтопродукти (вагома частка фуражного зерна застосовується для виробництва біопалива).

Мета державної політики регулювання цін розрахована на розробку рівноважного поділу прибутку по ланцюгу виробництва, переробки та збуту продукції з метою порушення рівноважного співвідношення цін.

Ефективність функціонування підприємств агропромислової сфери як правило залежать від політико-правових факторів. Дані напрямки проявляються зокрема у політичній ситуації загалом, нормативно-правовій базі на ринку, антимонопольній політиці, методах ціноутворення, вимогах у системі стандартизації та сертифікації товарів та послуг.

Політико-правові фактори спричиняють досить двозначний вплив. Політичні постанови є вагомими складовими впливу на економіку. Ситуація з податками, надмірна плинність урядів – підстави для зміни стану на ринку.

Важливими складовими політичного середовища є законодавство, урядові установи та авторитетні групи населення. На підприємницьку діяльність аграрної сфери впливають митні тарифи, податкова система, відповідні закони та політична стабільність.

Нормативно-правову базу здійснення підприємницької діяльності сільськогосподарських організацій містять ряд законів Верховної Ради України, розпоряджень та постанов Кабінету Міністрів, наказів Міністерства аграрної політики та продовольства України та регулюючих актів інших органів державної влади, направлених на регулювання економічних відносин та поліпшення економічної ситуації в агропромисловому комплексі, удосконалення техніко-технологічного складу. Головними законодавчими актами, які відносяться до напрямку відносин в АПК, зокрема такої складової, як зернопереробка, є наступні:

- Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Інституції ведення кількісно-якісного обліку зерна та продуктів його переробки на зернових складах та зернопереробних підприємствах»;
- Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні»;

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру».

З метою підтримки розвитку галузі сільського господарства в Україні та забезпечені високоякісною продукцією, була прийнята постанова Кабінету Міністрів України №787 від 21 серпня 2019 року «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності зі зберігання зерна та продуктів його переробки» розроблена з метою забезпечення організації державного регулювання ринку зерна шляхом сертифікації послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки». Розпорядження Кабінету Міністрів України «1081-р від 30 листопада 2016 року «Про схвалення проєкту листа Уряду України до Європейського інвестиційного банку щодо проєкту «Розвиток і реконструкція елеваторів (будівництво та оснащення об'єктів зернового зберігання), будівництво перевантажувальних та логістичних терміналів (будівництво барж і буксирів» було розроблено з метою надання захисту даному проєкту та забезпечити права та привілеї Банку відповідно цієї Угоди.

Політичні кризи, які сформувалися в Україні, негативно впливали на її економічний розвиток. Складні ситуації у вирішенні політичних питань спонукають сільськогосподарських підприємців виявляти обережність у своїх діях відносно експортних та імпорتنих поставок продукції. Так під час дії останньої політичної кризи, у 2014 році експортери через нечіткі дії державної влади частково припинили закупки пшениці на внутрішній ринок.

Ще однією із факторів впливу є те, що через політичні сутички зарубіжні інвестори з обережністю розглядають варіанти великих капіталовкладень у інвестиційні проєкти нашої країни.

Відчутний вплив на діяльність агровиробників виконує податкова система. Згідно закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з

постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» було зменшення ставки ПДВ з 20% до 14% на операції імпорту та постачання на території України деякої сільськогосподарської продукції, зокрема пшениці, жито, ячмінь, овес, кукурудза, насіння соняшника [28]. Даний крок повинен брати о уваги, що податкам відноситься не лише фіксальна, а й стимулююча функція. Податки мають забезпечувати незмінну фінансову основу країни, крім його повинні якнайбільше зацікавити суб'єктів господарювання в результатах своєї діяльності.

Досягнення науково-технічного прогресу за останні 10 років відносяться до технічного та технологічного напрямку діяльності аграрних підприємств. Зокрема впродовж даного періоду відбулись зміни в контролі якості зерна. Нові технології дозволяють проводити контроль якості на всьому ланцюжку – від завантаження, сушки, зберігання і до вивантаження. Іншою технологічною характеристикою є підвищення терміну зберігання зернових культур. Особливо актуальною стала дана методика в останні роки, адже ціни збуту зерна значно різняться на початок збору урожаю та через 4-6 місяців після збору.

Сучасною технологією є збереження зернових культур у полімерних рукавах. Перевагами даної методики є уникнення вимушеної зупинки збиральної кампанії через затримку розвантаження елеватора. Дана технологія має інвестиційне перевагу, зокрема вона є економною системою з низькими вкладенням. Всі інвестиції – це купівля відносно недорогого обладнання та рукавів для збереження зерна.

На жаль значні можливості технологічного середовища в Україні застосовуються недостатньо. Причиною цьому є значний відтік еміграційних потоків вчених та висококваліфікованих фахівців за кордон.

Екологічний фактор, як фактор маркетингового макросередовища набуває більшого значення з кожним роком. Причиною такого росту є зростання рівня забруднення навколишнього середовища.

Для України характерними проявами еколого-географічних проблем

виступають такі:

- зміна структури земельних ресурсів унаслідок вилучення земель під господарські потреби й забудови, а також через розвиток негативних процесів у ландшафтах (ерозії, абразії, карсту, суфозії та просідання ґрунтів, підтоплення і заболочення, тощо);
- зниження родючості ґрунтів унаслідок вимивання гумусу, засолення, підтоплення тощо;
- забруднення важкими металами, пестицидами й іншими речовинами;
- зменшення запасів і забруднення поверхневих та підземних вод унаслідок посиленого водозабору;
- забруднення повітря та зміна його складу внаслідок промислових та інших викидів у атмосферу;
- зменшення біологічної продуктивності ландшафтів.

Загальний екологічний стан в Україні є вкрай незадовільним. Продовжує нагадувати про себе аварія Чорнобильської атомної електростанції 1986 року. Тому екологічний стан країни повинен бути одним з основних напрямків політичної та бізнесової турботи.

Проведений аналіз факторів впливу макросередовища на діяльність суб'єктів господарювання в сфері аргопромисловості свідчить про необхідність якомога більше враховувати даний вплив, та за можливості, навчитися передбачати майбутні зміни. Слід наголосити про значний вплив на діяльність підприємств має науково-технічний чинник. Значна загроза є при використанні застарілих технологій, які не в змозі виконати стандартні запити на виконання тих чи інших послуг. На даний фактор можливо виконати зворотній вплив у відмінності від правового та демографічного.

- *Аналіз мікросередовища інвестиційного проєкту.*

Елеватори є центральною ланкою логістичної інфраструктури зернового ринку. З кожним роком відбувається зростання волового збору

зернових культур, підвищення експортної частки. Все це спонукає сільськогосподарських виробників до збільшення та покращення ситуації із зерносховищами. Мотивом рішення мати власні можливості зберігання зернових культур є бажання довготривалого зберігання зерна, щоб реалізувати його за більш високими ціновими показниками.

Ринок зерна та елеваторів нами проаналізовано в попередніх розділах роботи.

5.2. Аналіз внутрішніх чинників впливу на проєкт

Важливим напрямком в аналізі є розкриття та оцінка внутрішніх чинників, які впливають на проєкт.

На отримання позитивних результатів проєкту впливають в більшості якість менеджменту, рівень кваліфікації персоналу, який був задіяний у ході проєкту, а також управлінська структура організації [39].

Менеджером проєкту є представник замовника, при цьому він не несе фінансову відповідальність за прийняті рішення. Даний учасник відповідає за управління обраним напрямком та реалізацією проєкту.

Менеджер проєкту повинен виконувати такі обов'язки:

- вибір підрядників та організація перед проєктних робіт;
- планування робіт проєкту, формування календарних планів;
- підготовка та оформлення документів на виконання робіт та поставки матеріалів;
- контроль за строками виконання робіт та їх якістю.

Менеджеру необхідно дотримуватися точних вимог, які наявні в працюючій сфері, зокрема в сільському господарстві, таких як:

- швидке освоєння менеджером нових технологій та інновацій;
- спроможність опанування складною системою прийняття рішень;
- висока гнучкість рішень під час проведення робіт;
- готовність до ризику;

- фахова компетентність. Системне застосування спеціальних знань, які притаманні даному напрямку діяльності;

- Методична компетентність. Застосування ефективних методів керування і контролю.

- соціальна та особиста компетентність. Здатність встановлювати ділові зв'язки та вміння працювати в колективі.

Передбачається здійснення управління усіх дій проєкту безпосередньо менеджером.

Персонал проєкту при виконанні чітких завдань, повинен мати зацікавленість в успішному завершенні проєкту.

Стандартами при відборі персоналу є наявність освіти, досвіду роботи, методичні характеристики та особисті якості працівника.

Персонал проєкту повинен дотримуватися встановлених вимог підприємства, зокрема:

- спроможність незалежно вирішувати термінові, непередбачені труднощі і щоденні задачі;

- притаманність ініціативи та відповідальності за визначену роботу, та здатність виконати її до кінця;

- наявність стратегічного мислення та здатності передбачати наслідки даної праці;

- наявність комунікабельних вмінь працювати в колективі;

- навички проводити ділові переговори.

Менеджер проєкту та персонал повинні бути компетентні у багатьох питаннях. Перш за все спеціаліст повинен бути добре обізнаний у теоретичних питаннях та мати досвід у практичних завданнях що стосуються області роботи на елеваторах. До того ж на успіх в роботі спеціаліста впливають методична, соціальна та особиста компетентність.

При проведенні дослідження було обрано найкращий тип організаційної структури проєкту – матрична структура, яка переважно підходить програмно-цільовому характеру проєктної роботи. Зокрема було

обрано вид матричної структури – функціональна. Даний тип характеризується обмеженою владою та контролем менеджера проєкту. Проєктний менеджер узгоджує виконання робіт проєкту, до якого задіяні функціональні підрозділи, тобто виступає в ролі координатора проєкту. Більшу частину управління та відповідальності в окремих сегментах беруть на себе функціональні менеджери.

Отже, матрична структура характеризується подвійним підпорядкуванням, чітким розподілом влади та відповідальності. Структура ґрунтується на вертикальних зв'язках. Застосовуючи дану структуру, необхідно спостерігати, щоб фактичні дані відповідали плановим, організувати систему контролю за якісним виконанням проєкту та витратами на його.

Екологічний фактор займає важливе місце, що впливає на діяльність підприємства. Підприємство, яке займається будь-яким видом економічної діяльності здійснює вплив на екологічний стан навколишнього середовища. Даний фактор аналізується державними органами, які реагують на зміни стану екології та приймають відповідні міри щодо функціонуючого підприємства.

Проєкт будівництва борошномельного заводу, за визначенням з точки зору потенційного впливу на навколишнє середовище, слід віднести до категорії Б. Проєкти характеризуються значним негативним впливом на довкілля, але до яких можна швидко застосувати заходи, спрямовані на пом'якшення негативного впливу.

Характеристика та оцінка екологічних наслідків проєкту наведено у таблиці 5.1.

Отже, в результаті проведення екологічного аналізу було виявлено, що даний проєкт відноситься до групи, яка здійснює негативний вплив на довкілля, але з відносним відновленням становища.

Таблиця 5.2

Екологічні наслідки проекту

Фактор забруднення	Оцінка	Позначка (+/-)
1	2	3
Масштаб впливу на оточуюче середовище	Національний: охоплює Україну в цілому	-
	Регіональний: область, група міст	-
	Місцевий: місто, район, село	+
	Локальний: промислова зона підприємства	-
Масштаб впливу на оточуюче середовище	Безпека населення: забруднення оточуючого середовища, яке викликає статистично зареєстровані показники погіршення стану здоров'я, загроза життєдіяльності	-
	Здоров'я населення: забруднення оточуючого середовища в результаті якого можливо погіршення стану здоров'я	-
	Окремі природні компоненти: водні об'єкти, атмосферне повітря, ґрунти, ліси тощо	+
	Природні ресурси: корисні копалини, підземні та поверхові води, флора та фауна	-
Екологічна ситуація на території реалізації проекту	Вкрай несприятлива: стан природного середовища оцінюється як надзвичайний	-
	Несприятлива: показники стану природного середовища значно перевищують гранично допустимі рівні	-
	В цілому сприятлива: тільки деякі з другорядних показників- характеристик природного середовища не відповідають гранично допустимим нормам	+
Фактори забруднення, які знижуються внаслідок реалізації інвестиційного проекту	Забруднення поверхових вод	-
	Забруднення підземних вод	-
	Забруднення атмосферного повітря	+
	Забруднення ґрунту	-
	Електромагнітне забруднення	-
	Шум, вібрація	+

На новому заводі здійснюватимуться викиди в атмосферне повітря забруднених речовин стаціонарними джерелами, від пересувних джерел та «парникових газів».

Планується, що викиди не будуть перевищувати гранично-допустимих норм відносно об'єктів даної категорії небезпеки. Даний чинник негативно впливатиме на стан повітря, але слід відмітити, що проводитимуться заміри впливу та запровадження заходів для покращення ситуації.

На підприємстві не планується використання водних ресурсів у

технологічному процесі, тільки на господарсько-побутові процеси, стічні води яких будуть надходити до каналізаційної ями.

Токсична обробка відсутня на даному підприємстві. Зосередження забруднюючих речовин перебуватимуть у межах санітарно-захисної зони та не будуть приносити відносної шкоди населенню населеного пункту.

Борошномельне підприємство буде відповідати екологічним нормам, які відносяться до категорії-Б небезпеки.

5.3. Стратегія розвитку проєкта

- *Визначення цільового ринку та цільових сегментів*

Цільовий ринок для проєкту дослідження є найвигідніша для підприємства група сегментів ринку, на яку спрямовується його діяльність, на які будуть направленні всі ресурси і зусилля.

Таблиця 5.3

Визначення ключових напрямків підприємства

Товар	Продукт, або послуга
Ринок	Зосередження зусиль на агропромисловому ринку.
Сегмент	Функціонування на ринку зернопереробних потужностей, який є складовою агропромислової діяльності.
Цільовий маркетинг	Основними споживачами є великі експортні компанії та підприємства з виробництва харчових продуктів для військових

Даний проєкт містить вагомі переваги над конкурентами, проте і є недоліки, які представлені в табл. 5.3.

Послуги нового підприємства з виробництва борошна будуть надаватися для певного сегменту споживачів, тобто становитимуть послуги для кінцевого споживача і послуги промислового призначення (переробка давальницького зерна). Тому цільовий ринок буде складатися з чітко визначеної групи споживачів. Для даного сегменту група споживачів буде представлена у вигляді фермерських господарств, яким будуть надаватись послуги, а також великих елеваторів експортного спрямування.

Таблиця 5.4

Переваги та недоліки перед конкурентами		
Основні переваги у порівнянні з аналогічними послугами конкурентів	Недоліки у порівнянні з аналогічними послугами конкурентів	Заходи подолання недоліків
Новітня система обладнання	Обмеження в потужностях для переробки зерна Складність у стабільних постачаннях сировини	Почати формування власної сировинної бази через договори з фермерами і елеваторами, або проектувати спорудження підлогового зерносховища Зменшення кількості дрібних виробників призводить до укрупнення та виникнення агрохолдингів, що в свою чергу призводить до підвищення цін. Доцільно формувати власну сировинну базу – вирощування і зберігання зерна для його безперебійного постачання Запропонувати фермерам і власникам прилеглих елеваторів вигідні умови переробки власного зерна, заключити контракти з країнами, логістика яких найкраща з порту Ізміл
Можливість роботи з трьома головними сільськогосподарськими культурами	Зростання тарифів, що зменшує кількість зернових виробників	
Високий рівень кваліфікації персоналу	Нове підприємство, без сформованої клієнтської бази	

Головною спрямованістю позиціонування даного проєкту є напрямок «ціна-якість». Підприємство буде надавати послуги переробки зерна і виробництво борошна та супутньої, похідної продукції.

Планується за умов запровадження даної стратегії позиціонування зростання попиту на послуги, що зумовить зростання рівня конкурентоспроможності послуг зернопереробного підприємства на ринку.

З іншого боку важливою складовою є політика просування, що здійснює значний вплив на діяльність підприємства, адже продаж послуг є досить складним без їх просування. В останній час найбільш дієвим стала форма просування – реклама. Для міні-елеватору рекламні витрати у вигляді білбордів, рекламних відеороликів будуть становити лише додаткові затрати, які не будуть ефективними. Тому планується визначити цільових виробників на початку діяльності, та заключити з ними договори.

Стимулювання збуту можливо розширити через впровадження знижок для перших клієнтів та постійних споживачів, введення безкоштовного транспортування крупи та іншої продукції, наприклад обсягом до 5 тонн, або безкоштовне зберігання крупи та супутньої продукції до 5 діб.

Політику розподілу відображається у методах просування кінцевої продукції до споживачів. Просування борошна відбувається за дворівневим каналом збуту, тобто борошно транспортується до великих експортних трейдерів, або направляється по замовленню споживачів на інші підприємства, або за контрактами в торгівельні мережі. Транспортування борошна буде відбуватися автотранспортом, тому є необхідність у наявності власного автотранспорту. Передбачається забезпечувати постачання зерна на підприємство за допомогою власних транспортних засобів постачальників – фермерських господарств або власним автотранспортом.

Таблиця 5.5

Планування маркетингової діяльності

Цілі маркетингу	Стратегії маркетингу	Терміни реалізації	Відповідальна особа
Налагодження зв'язків з цільовими експортерами і фермерськими виробниками	Заклучення договорів про взаємну роботу з додатковими бонусами	Рік	Директор

Отже, дослідження дали змогу оцінити значимість показників маркетингу, які дають можливість адаптуватись до сучасного бізнес-середовища та підтримувати конкурентоспроможність підприємства. Всі складові комплексу взаємопов'язані, тому і оцінка виконується по всім чинникам комплексу. Кожна складова містить комплекс заходів, які формують відповідну політику загальної стратегії підприємства.

- Стратегії підприємства на різних стадіях життєвого циклу

Сучасний етап розвитку діяльності підприємства вимагає формування необхідних умов для досягнення самоокупності та самофінансування в найкоротші терміни, спрямування орієнтацію

виробництва на споживачів та конкурентів, швидке пристосування до змін у ринковій кон'єктурі.

Для ефективної діяльності підприємству необхідно звертати увагу на стадії життєвого циклу. Необхідно враховувати, що ситуація на обраному ринку змінюється на кожному етапі життєвого циклу.

В ринкових умовах ключовою задачею управлінні організацією є формування конкретизованої системи управління, яка створить умови для ефективного реагування на будь-які зміни на ринку.

Найбільш конкретизованим підходом для оцінки діяльності підприємства, на нашу думку, слід вважати підхід американського вченого Іцхака Адізеса.

В ході роботи, було виділено 9 етапів: виходжування, дитинство, «давай-давай», юність, розквіт, стабілізація, аристократизм, рання бюрократизація, бюрократизація та смерть. Кожний етап містить власні проблеми та завдання.

Було розроблено завдання по кожному сегменті впливу та по кожному етапу функціонування підприємства у додатку Г.

Таким чином, в процесі проведення стратегічного аналізу підприємства було визначено показники макросередовища та мікросередовища інвестиційного проєкту. До факторів макросередовища, які здійснюють вагомий вплив на подальший розвиток зернового підсектору відносяться політико-правові та економічні. Недосконалість нормативно-правової бази та періодичні зміни у податковій системі впливають на експортно-імпортні поставки зернової продукції. Економічні фактори здійснюють головний вплив на діяльність підприємства через стан інфляції, яка впливає на розмір грошових потоків.

Іншими факторами впливу, є демографічні. Демографічна ситуація є досить негативною, чисельність населення скорочується через дії міграційних процесів, що для досліджуваної галузі може свідчити про відтік висококваліфікованої робочої сили.

Розвиток науково-технічного прогресу також здійснює вплив на зерновий підсектор. Нові технології дозволяють проводити контроль якості на протязі усіх процесів, які застосовуються на борошномельному підприємстві. Крім того проривом стала методика підвищення терміну зберігання борошна.

Під час проведення аналізу мікросередовища проєкту було розкрито проблему з недостатньою забезпеченістю новітніми енергоефективними потужностями, їх технічне зношування.

У борошномельній промисловості поставлено завдання прискорити технічне переозброєння і на цій основі добитися підвищення продуктивності праці, збільшити вихід борошна високих сортів, поліпшити їх якість.

Так як в Україні в останні роки великий врожай пшениці, то були розглянуті питання переробки та експорту борошна за кордон, а саме до Ізраїлю, Молдови, Сирії та ін. Більш доцільно та вигідніше переробляти сировину на території України та транспортувати вже готовий продукт (з доданою вартістю) за кордон.

Для досягнення високого рівня розвитку борошномельної промисловості в країні розгорнута широка програма будівництва нових підприємств з використанням нового високопродуктивного устаткування і передової технології.

У цих умовах значно підвищуються вимоги до якості проєктів, що розробляються, які в умовах науково - технічного прогресу галузі повинні забезпечити високий рівень виробництва.

Отже, можна зробити висновок, що Україна потребує будівництва нових борошномельних заводів.

Проектування підприємства - це творчий процес, що вимагає безперервного розвитку і вдосконалення. Воно має бути організоване на основі максимального використання в проєктах новітніх досягнень науки і техніки, з тим щоб підприємство, що будується і реконструюється, до часу

його введення в експлуатацію було технічно передовим і мало високі техніко-економічні показники, а за умовами праці відповідало б сучасним вимогам. Для цього в проектах потрібно застосовувати найбільш економічні схеми переміщення потоків зерна і готової продукції, раціонально використати забудовувану територію і виробничі площі, покращувати будівельну частину проектів і архітектурне оформлення будівель і споруд, покращувати умови праці і техніки безпеки, передбачати необхідні побутові умови для працюючих.

Дослідження дали змогу оцінити значимість складових стратегії, які дають можливість адаптуватись до сучасного бізнес-середовища та підтримувати конкурентоспроможність борошномельного підприємства в місті Рені Одеської області.

РОЗДІЛ 6. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПРОЄКТУ БУДІВНИЦТВА БОРОШНОМЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

6.1. Техніко-економічне обґрунтування проекту

Проектується будівництво нового підприємства з виробництва круп з волозерних культур у місті Ізмаїл Одеської області потужністю 250 тонн на добу на підставі виявлення вільного залишку зерна, який потребує переробки.

Будівництво – створення нових виробничих потужностей, які не функціонували раніше, на виділеній окремій території у визначеному регіоні. Будівництво нового борошномельного підприємства створює умови для збільшення робочих місць, підвищення експортного потенціалу України. Внаслідок цього було прийнято рішення розробити проект будівництва борошномельного підприємства з метою отримання додаткового прибутку, охоплення більшого сегменту ринку, збільшення експортної частки продукції, постачання високоякісної продукції на внутрішній ринок, що позитивно впливає на імідж підприємства та поліпшення соціально-економічної ситуації в регіоні.

Борошномельне підприємство потужністю 250 т/добу ТОВ "Рені".

В розмельному відділенні встановлено високопродуктивне обладнання фірми "Бюлер". У звітному періоді фактичний вихід муки складає 73,5 %, в т.ч. в/с - 37,5 %, 1/сорт - 25 %, манної крупи – 1 %, макаронної крупки – 10 %.

Обсяги переробки зерна за минулий рік складають 68086 тонн, в тому числі власних ресурсів - 16337 тонн, зерна клієнтів - 51749 тонн.

Обсяги виробленої продукції з власних ресурсів наведені у таблиці 6.1. Ціни підприємства на продукцію (без ПДВ) складають: борошно в/с - 2500 грн/т, 1/с - 2200 грн/т, манні крупи - 2700 грн/т, макаронна крупка - 2600 грн/т, висівки - 500 грн/т, кормопродукти - 150 грн/т. Тариф підприємства на переробку зерна клієнтів - 400 грн/т.

Основними споживачами продукції підприємства є: експортні компанії, хлібокомбінати, хлібозаводи, приватні пекарні, гуртова і роздрібна торгівля та на замовлення сілових структур. Послугами по переробці зерна користуються клієнти: підприємці, сільськогосподарські підприємства, приватні особи. Споживачами борошна певної якості є макаронні фабрики. Вівсяк споживає комбікормовий завод комбінату, кормопродукти – приватні особи і сільгосппідприємства.

Використання нового обладнання надасть можливість отримати потрібний вихід основної продукції – 78 %.

Економічною метою будівництва є отримання додаткового прибутку на основі розширення ринків збуту і обсягів реалізації продукції та послуг.

З'являється також можливість збільшити виробництво крупи загалом, а також борошна в/с та манки, оскільки ця продукція користується підвищеним попитом. Передбачається збільшити вихід борошна з 37,5 % до 41%, манки - з 1 до 2%.

В результаті очікується збільшення збуту продукції та, відповідно, обсягів переробки зерна власних ресурсів на 50 %. У зв'язку із зменшенням умовно-постійних витрат на одиницю продукції передбачається зменшення цін на основну продукцію на 6 %. Це сприятиме збільшенню обсягів реалізації продукції.

У зв'язку із збільшенням виходів основної продукції очікується додаткове залучення клієнтів і збільшення обсягів переробки зерна клієнтів на 20 %.

Будівництво борошномельного підприємства передбачається впровадити по таких напрямках:

- встановлюється пневматичний транспорт (устаткування: компресор ЗАФ, розвантажувач У2-БРО, матеріалопровід, шлюзовий живильник РЗ-БМШ);

- встановлюється концентратор А 1-БЗК-9;

- перед бункерами для першого відволоження встановлюються трієри А 9-УТК-8;
- для сухої очистки поверхні зерна від пилу встановлюється горизонтальна оббивна машина РЗ-БГО-6 з аспіраційним каналом РЗ-БНА-50, замість оббивної машини РЗ-БМО-12;
- після другого відволоження зерна встановлюється машина РЗ-БГО-8;
- перед сепараторами А1-БІС-12 встановлюються ваги АВ-50-ЗЕ.

Встановлення пневмотранспорту дає можливість транспортувати зерно в усіх напрямках. Покращується також санітарний стан в робочих приміщеннях.

В результаті впровадження перелічених заходів очікується збільшення загального виходу муки від 73,5 до 78 %, збільшення виходу продукції вищих сортів, збільшення обсягів збуту продукції та, відповідно, збільшення обсягів переробки зерна власних ресурсів на 50 %, збільшення переробки зерна клієнтів на 20 %.

Визначення зміни обсягів виробництва і реалізації продукції наведено у таблиці 6.1.

Приймається, що у проєкті рентабельність продукції та послуг збільшується на 0,5 % і буде дорівнювати 6,6 %. Це мінімальні дані по галузі зернопереробки, які вважаємо реальними.

Тоді прибуток у проєкті (Ппр) складатиме

$$\text{Ппр} = \frac{70623 \times 6,6}{100 + 6,6} = 4373 \text{ тис грн}$$

де 70623 - обсяг реалізації продукції та послуг за цінами і тарифами підприємства у проектному періоді.

Таблиця 6.1

Визначення зміни обсягів виробництва і реалізації
продукції та послуг

Виробництво продукції	Звітний рік			Проект			Зміна обсягів реалі- зації, тис грн
	обсяг т	ціна (тариф) грн/т	обсяг реаліз. тис грн	обсяг т	ціна (тариф) грн/т	обсяг реаліз. тис грн	
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяги переробки зерна	68086	х	х	86600	х	х	х
Обсяги переробки зерна власних ресурсів	16337	х	х	24500	х	х	х
Виробництво продукції з власних ресурсів, % т	73,5 12008			78,0 19110			
в/сорт, % т	37,5 6126	2500	15315	41,0 10045	2350	23606	8291
1/сорт, % т	25 4084	2200	8985	25 6125	2070	12679	3694
манні крупи, % т	1 164	2700	443	2 490	2540	1245	802
макарон. крупка, % т	10 1634	2600	4248	10 2450	2440	5978	1730
висівки, % т	21,6 3529	500	1765	19,1 4680	470	2200	435
кормопroduk- ти, % т	4,2 686	150	103	2,2 539	140	75	-27
Всього за власними ресурсами	х	Х	30859	х	Х	45783	14925
Переробка зерна клієнтів	51749	400	20700	62100	400	24840	4140
Всього	х	х	51559	х	х	70623	19064

Зростання прибутку, яке очікується у проекті проти звітного періоду:

$$\Delta\P = 4373 - 2964 = 1409 \text{ тис грн}$$

6.2. Техніко-економічні показники проєкту

Чисельність працівників і фонд оплати праці

При визначенні чисельності працюючих було використано методичні вказівки «Типові структури управління, типові штати і нормативи чисельності робочих, інженерно-технічних працівників і службовців зернопереробних і хлібоприймальних підприємств»

Для зернопереробного підприємства добовою продуктивністю 250 т/добу, чисельність тих, що працюють на підприємстві складає – 140 осіб.

Визначаємо фонд оплати праці працюючих по формулі:

$$\text{ФОТ} = 3\text{П}_{\text{ср}} * \text{Ч}_{\text{чол.}} * N, \text{ де}$$

$3\text{П}_{\text{ср}}$ - середня заробітна плата в галузі (3500 грн на місяць)

$\text{Ч}_{\text{чол.}}$ - чисельність людей

N - число місяців роботи

$$\text{ФОТ} = (3500 * 140 * 12) : 1000 = 5880 \text{ тис грн}$$

Із загального фонду заробітної плати тих, що працюють 60% складає заробітна плата робочих складає 3528 тис грн ($5880 * 0,6$)

Продуктивність праці складає:

$$\text{ПТ} = \text{РП} : \text{Ч}_{\text{чол.}} = 250432 : 140 = 1789 \text{ тис грн}$$

Собівартість продукції (витрати на переробку зерна), прибуток і рентабельність

Сировина і основні матеріали

Витрати на сировину включають вартість зерна і витрати на його утримання.

Вартість зерна (C_z) визначається множенням середньозваженої оптової ціни зерна помольної партії ($\text{Ц}_{z,c}$) і витрат на його доставку на підприємство (T_p) без ПДВ на річний об'єм переробки зерна власних ресурсів ($Q_{\text{влас.}}$), по формулі:

$$Q_z = (1,02 * 3200 + 150) / 1,2 * 48600 : 1000 = 138267 \text{ тис грн}$$

Оптові ціни на зерно, які включаються в помольну партію, беруться за даними потокового моніторингу цін товаровиробників, які складають (на даний час) 3200-3500грн/тону зерна.

У формулі коефіцієнт 1,02 враховує додаткові витрати на придбання (націнки, комісійні), які складають 2 % від вартості зерна.

Витрати на отримання зерна складають 130-150 грн/тону зерна.

Додаткові матеріали

Витрати на матеріали визначаються за такими нормативами: 8 грн на тону об'єму переробки зерна.

$$C_m = (8 * Q_{\text{заг}}) / 1000 = (8 * 81000) / 1000 = 648 \text{ тис грн}$$

Паливо

Витрати на паливо визначаються, виходячи з норм витрат палива, об'ємів переробки зерна і цін на палива по формулі:

$$Z_{\text{топ}} = C_{\text{топ}} * N_{\text{топ,усл}} * Q_{\text{заг}} * K_{\text{усл}} = (4800 * 3 * 0,88) * 81000 / 1000^2 = 1026 \text{ тис грн}$$

$C_{\text{топ}}$ - ціна натурального палива, грн./т

$Q_{\text{заг}}$ - об'єм переробки зерна, т.

$N_{\text{топ,усл}}$ - норма витрати умовного палива, кг/т

$K_{\text{усл}}$ - коефіцієнт перекладу умовного палива в натуральне

Для технологічних потреб $N_{\text{топ,усл}}$ береться у розмірі 3кг умовного палива на тону зерна для холодного кондиціонування.

Енергія

У даний підрозділ включаються сумарні витрати на електроенергію і воду, які використовуються на технологічні потреби.

Витрати на електроенергію визначаються по формулі:

$$C_{\text{ел.}} = T_{\text{ел.}} * N_{\text{ел.}} * Q_3 * K_6, \text{ де}$$

$T_{\text{ел.}}$ - тариф на ел.енергію, складає 1,96 грн/кВт.год без ПДВ;

$N_{\text{ел.}}$ - норма витрати ел.енергії на виробництво муки, складає 102 кВт.год/т;

Q_3 - об'єм переробки зерна за рік, т;

K_6 - загальний вихід муки

$$C_{\text{ел}} = 1960 * 102 * (81000 * 0,78 : 1000^2) = 12631 \text{ тис грн}$$

Витрати на воду розраховується по формулі:

$$C_{\text{в}} = (T_{\text{в}} + T_{\text{сп}} * K_{\text{сп}}) * H_{\text{в}} * Q_{\text{з}}, \text{де}$$

$T_{\text{в}}, T_{\text{сп}}$ - тарифи, відповідно, на отримання води і спуск її в каналізацію, грн./м³ (15 і 8 відповідно);

$K_{\text{сп}}$ - коефіцієнт, який визначає співвідношення між об'ємами спуску і отримання води- 0,9;

$H_{\text{в}}$ - норма витрати води на тонну зерна, м³/т

$$C_{\text{в}} = (15 + 8 * 0,9) * 0,91 * 81000 / 1000 = 1636 \text{ тис грн}$$

Загальні витрати на енергію складають: 12631 + 1636 = 14267 тис грн

Основна і додаткова заробітна плата

Фонд основної і додаткової заробітної плати береться з розрахунків, які приводяться в п.6.3.

При цьому береться ФОТ тільки робочих $\Phi З П_{\text{раб}} = 3528 \text{ тис грн}$

Відрахування на соціальні потреби (єдиний соціальний внесок)

Визначаються по встановлених відсотках (22 %) від величини фонду основної і додаткової платні:

$$З_0 = \Phi З П_{\text{раб}} * 0,22 = 3528 * 0,22 = 776 \text{ тис грн}$$

Амортизація устаткування

Розраховується по формулі:

$$A = \text{ОПФі} * (H_{\text{аі}} / 100), \text{де}$$

$H_{\text{а}}$ - норма амортизаційних відрахувань третьої групи фондів (технологічне устаткування), $H_{\text{а}} = 20\%$;

ОПФ- вартість технологічного устаткування основних виробничих фондів третьої групи.

$$A = 90000 * 0,5 * (20 / 100) = 9000 \text{ тис. грн.}$$

Вартість технологічного устаткування основних промислово-виробничих фондів визначається у розмірі 50% від всієї вартості ОПФ ($I_{\text{овф}}$), яку визначають відповідно до п.2.3.

Розрахунок інших амортизаційних витрат здійснюють за формулою:

$$A_{\text{ін.}} = \sum_i \text{ОПФ}_i * N_{a, i} / 100, \text{ де}$$

ОПФ_і- вартість основних промислово-виробничих фондів і-ої групи

$N_{a, i}$ - норма амортизаційних відрахувань і-ої групи фондів

$$A_{\text{зд.}} = 9000 * 0,05 * 0,6 * 0,58 = 157 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{уст.}} = 9000 * 0,2 * 0,1 = 180 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{инстр, меб.}} = 9000 * 0,25 * 0,33 = 743 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{спорудж}} = 9000 * 0,067 * 0,7 = 422 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{ел.пр.}} = 9000 * 0,5 * 0,2 = 900 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{інш}} = 2402 \text{ тис грн}$$

$$A_{\text{заг.}} = 9000 + 2402 = 11402 \text{ тис грн}$$

Інші прямі витрати

Визначаються у розмірі 5% від усіх попередніх витрат (крім витрат на сировину :

$$V_{\text{ін.}} = 0,05 * (648 + 1026 + 14267 + 3528 + 776 + 9000) = 0,05 * 29245 = 1462 \text{ тис. грн.}$$

Загальновиробничі витрати

Визначаються у розмірі 30% від усіх попередніх витрат за винятком витрат на сировину:

$$V_{\text{заг.}} = (1462 + 29245) * 0,30 = 9212 \text{ тис грн}$$

Виробнича собівартість

Визначається як сума усіх попередніх витрат (по всіх статтях).

Адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати основної діяльності, відсотки за кредит визначаються у розмірі, відповідно 35%, 30%, 5%, 2% від величини виробничої собівартості за виключенням витрат на сировину.

Повна собівартість

Визначається як сума виробничої собівартості і накладних витрат (адміністративних, витрат на збут, інших витрат основної діяльності, відсотків за кредит)

Витрати в результативному ряду «всього» є повними витратами на виробництво продукції (повною собівартістю), а експлуатаційні витрати є різницею між повними витратами і амортизаційними відрахуваннями.

$$EB = PB - A = 206806 - 11402 = 195404 \text{ грн.}$$

Таблиця 6.2.

Розрахунок зведених витрат на виробництво продукції і послуг з давальницької переробки зерна і випуску борошна

Стаття витрат	Сума витрат, тис. грн
Сировина та основні матеріали	138267
Додаткові матеріали	648
Паливо	1026
Енергія	14267
Основна і додаткова заробітна плата	3528
Відрахування на соціальні потреби (ЄСВ)	776
Амортизація обладнання	9000
Інші прямі витрати	1462
Загальновиробничі витрати	9212
Виробнича собівартість	178186
Адміністративні витрати	13972
Витрати на збут	11975
Інші витрати виробничої діяльності	1995
Відсотки за кредит	678
Повна собівартість	206806
В т.ч. експлуатаційні витрати	195404

Прибуток визначається як різниця між об'ємами реалізації продукції і послуг, і повною собівартістю з табл.6.1.

$$П = РП - СП; П = 250432 - 206806 = 43626 \text{ тис грн}$$

Рентабельність продукції визначається діленням прибутку на повну собівартість продукції і послуг.

$$P_{rp} = (П / C) * 100$$

$$P_{rp} = (43628 / 206806) * 100 = 21 \%$$

Фінансова та економічна оцінка проекту

Загальні положення і початкові умови для розрахунку

Економічна оцінка проекту виконується за такими показниками:

1. Для інвестора:

- термін окупності інвестицій($C_{\text{трум.}}$);
- чиста приведена вартість проекту(ЧПС)

2. Для кредитора:

- термін повернення кредиту($T_{\text{кр}}$)

При виконанні розрахунку приймаються наступні умови:

- ставка дисконтування $d=18$;
- акциз і експортне мито відсутні;
- продаж проекту не передбачається;
- для економічної оцінки прийнятий період 5 років

$$(T_{\text{оц.}} = \frac{106510}{43626} \cdot 1,5 + 1 = 5\text{р})$$

- амортизаційні відрахування, які виникають у зв'язку з введенням проекту, кладуть на депозит в банк і вважають резервом для страхування від ризику.

Для кредитування інвестицій приймаються такі умови:

- 1) Процентна ставка за кредит 26% в рік;
- 2) Всі вільні кошти прибутку йдуть на погашення кредиту

Розрахунок прибутку, податків і вільних грошових коштів

Таблиця 6.3

Рух грошових коштів, тис грн

Показники	Роки			
	1	2	3	4
Надходження коштів	175304	250432	250432	250432
Амортизаційні відрахування	11402	11402	11402	11402
Проценти за кредит	10468	8987	-	-
Експлуатаційні витрати	146553	195404	195404	195404
Балансовий прибуток	6879	34639	43626	43626
Податок на прибуток 18%	1238	6235	7853	7853
Чистий прибуток	5641	28404	35773	35773
Чистий прибуток, що залишається на підприємстві	-	-	35773	35773
Вільні грошові кошти	17043	39806	47175	47175

У перший рік, об'єм реалізації досягає тільки 80% від максимально можливого $0,7 \cdot 250432 = 175304$ тис грн, експлуатаційні витрати - 75% від максимального рівня $0,75 \cdot 195404 = 146553$ тис. грн.

Сума платні відсотків за кредит в 1 рік:

$$П_{к1} = K \cdot (\%K/100) = 0,26 \cdot 40261 = 10468 \text{ тис. грн}$$

$$П_{б1} = РП_1 - ЕВ_1 - А_1 - П_{к1} = 175304 - 146553 - 11404 - 10468 = 6879 \text{ тис грн}$$

Борг за кредитом на кінець 1-го року складає:

$$K_{\text{зал } 2} = 40261 - 5697 = 34564 \text{ тис грн}$$

$$П_{к2} = 34564 \cdot 0,26 = 8987 \text{ тис грн}$$

$$ВГК = А + Пч$$

Графік повернення кредиту і сплати процентів по кредиту

На підставі розрахунків графік повернення кредиту і сплати процентів по кредиту складаємо у вигляді табл. 6.3.

Кредит у 2-му році у розмірі 34564 тис грн. буде погашений за рахунок чистого прибутку 28404 тис грн

Таблиця 6.4

Графік повернення кредиту і сплати процентів по кредиту

Показники	Роки		
	1	2	3
Борг на початок року	40261	34564	-
Погашення кредиту	5697	34564	-
Борг на кінець року	34564	-	-
Проценти за кредит	10468	8987	-

За наведеними вище даними визначаємо строк повернення кредиту ($T_{кр}$). До строку повернення кредиту включають кількість років, за які здійснюється часткове погашення кредиту та частину року, в якому остаточно погашається кредит.

$$T_{кр} = Tч + \frac{Бі}{Пч} = 1 + \frac{34564}{34564} = 2 \text{ роки}$$

Отже, підприємство поверне повністю кредит за 2 роки.

Розрахунок чистої приведеної вартості та строку окупності інвестиційного проекту

Розрахунок здійснюється за допомогою табл. 6.5.

Таблиця 6.5

Розрахунок чистої приведеної вартості та строку окупності проекту, тис грн.

Показники	Роки				
i	1	2	3	4	5
$(1+0,18)^i$	1,18	1,39	1,64	1,93	2,28
Вільні грошові кошти	17043	39806	39806	47175	47175
Дисконтована величина вільних грошових коштів	14443	28637	28765	24443	20690
Чиста приведена вартість проекту	-92067	-63394	-34629	-10186	10504

Чисту приведену вартість проекту розраховують за формулою:

$$ЧПВ_i = K_{\text{дис},i} - ЧПВ_{i-1}$$

де $ЧПВ_i, ЧПВ_{i-1}$ - накопичена чиста приведена вартість проекту, відповідно, у попередньому і поточному році;

$K_{\text{дис},i}$ - дисконтована величина вільних грошових коштів у поточному році

$$ЧПВ_1 = 12720 - 106000 = -92067 \text{ тис грн}$$

$$ЧПВ_2 = 284673 - 92067 = -63394 \text{ тис грн}$$

$$ЧПВ_3 = 28675 - 63394 = -34629 \text{ тис грн}$$

$$ЧПВ_4 = 24443 - 34629 = -10186 \text{ тис грн}$$

$$ЧПВ_5 = 20690 - 10186 = 10504 \text{ тис грн}$$

Термін окупності інвестицій визначається за формулою:

$$T_{\text{ок}} = T_{\text{чв},i} + \frac{ЧПВ_{i-1}}{K_{\text{дис},i}} = 4 + \frac{10186}{20690} = 4,5 \text{ роки}$$

Чиста приведена вартість проекту на кінець 5-го року складає 10504 тис грн

Оцінка ризиків

До ризиків, пов'язаних з політичною і економічною ситуацією в Україні входять: політична нестабільність, діюча і майбутня правова база для інвестицій, перспектива економіки в цілому, фінансова нестабільність.

Останнім часом, в Україні нестабільна політична ситуація, погіршився економічний стан та фінансова стабільність. Все це свідчить про підвищення ризику інвестування для будівництва нового підприємства в Україні.

Ризики періоду проектування і будівництва пов'язані з можливим збільшенням термінів будівництва, невчасним постачанням і введенням в дію устаткування, невідповідності вартості будівництва розрахунковій сумі інвестицій.

Будівництво млина в сучасних умовах відбувається в недовгі терміни, тому вірогідність зриву термінів будівництва дуже мала. Постачання устаткування в сучасних умовах виконується без порушення термінів. Вірогідність невідповідності фактичних витрат плановим на будівництво розрахунковим мала, оскільки розрахунки базуються на методах, які перевірені практикою. Таким чином, ризики періоду проектування і будівництва маловірогідні.

Ризики експлуатаційного періоду включають: виробничі ризики, ринкові ризики.

Виробничі ризики, пов'язані з підвищенням потокових витрат, зривів графіка постачання сировини, відключенням енергії. Підвищення потокових витрат, в основному, стосується сировини і енергетичних витрат. У таких випадках одночасно підвищуються ціни на продукцію. Таким чином, компенсується підвищення потокових витрат.

Страхування від зривів графіка постачання сировини забезпечуються присутністю на підприємстві місткостей для змісту страхового запасу сировини. Останнім часом в Україні налагоджується система енергопостачання і можна чекати, що відключення енергії не буде. Невеликі зриви в забезпеченні електроенергії можна компенсувати роботою у вихідні дні. Таким чином, виробничі ризики експлуатаційного періоду відсутні.

Ринкові ризики пов'язані з можливою втратою частини на ринку збуту продукції або послуг.

На підприємстві планується утворення фінансових резервів на випадок короточасного погіршення ринкової ситуації, пов'язаної із зниженням цін на продукцію, підвищенням цін на сировину в кінці сезону і ін.. Так само передбачається проведення постійних маркетингових досліджень ринку з метою своєчасного реагування на зміну ринкової ситуації, пов'язаної з конкурентною позицією підприємства щодо конкурентів і появою нових конкурентів. Таким чином, ринкові ризики експлуатаційного періоду невеликі.

Висновки

Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства представлені в табл. 6.6.

Таблиця 6.6.

Техніко-економічні показники діяльності підприємства
та інвестиційного проекту

Показники	Одиниці вимірювання	Значення показників
1.Добова потужність підприємства	тонн	300
2.Обсяги переробки зерна	тонн	81000
3.Обсяги переробки зерна з власних ресурсів	тонн	48600
4.Об'єми переробки зерна клієнтів	тонн	32400
5.Об'єм продажу	тис грн	250432
6.Повна собівартість	тис грн	206806
7.Прибуток	тис грн	22767
8.Кількість працюючих	тис грн	140
9.Фонд оплати праці	тис грн	9880
10.Середньомісячна заробітна плата	тис грн	7500
11.Продуктивність праці	тис грн/люд	1789
12.Рентабельність продукції	%	21
13.Інвестиції, у т.ч. в ОПФ	тис грн	106510 90000
в оборотні кошти		16510
14.Кредит	тис.грн	40261
15.Термін повернення кредиту	років	2
16.Термін окупності інвестицій	років	4,5
17.Чиста приведена вартість проекту 5-го	тис грн	10504

року

Будівництво підприємства з виробництва круп у м. Ізмаїл Одеської області продуктивністю 250 т/добу технічно можливе і економічно доцільне. Інвестиції у розмірі 106510 тис. грн окупляться за 4,5 років. Кредит у розмірі 40261 тис грн буде повернено за 2 роки. Чистий приведений дохід на кінець 5-го року складе 10504 тис грн.

РОЗДІЛ 7. ОХОРОНА ПРАЦІ

Зерно і продукти його переробки з давніх часів займали важливе місце в житті людей. Зерно є джерелом крохмалю, білків, вітамінів та інших біологічно цінних речовин, які грають незамінну роль в харчуванні людини і тварини. Кількість населення постійно збільшується, що приводить до збільшення попиту на харчові і кормові продукти.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є розвиток і вдосконалення технології переробки зерна, тобто будівництво нових, реконструкція і технічне переоснащення діючих підприємств новим обладнанням, що має більшу продуктивність та ефективність. Зважаючи на дану проблему, в останні роки розпочалось переоснащення підприємств по переробці зерна. Висока стабільність даного обладнання дозволяє зменшити кількість робітників, що ремонтують його та обслуговують технологічний процес.

Висока запиленість приміщень, підвищений рівень шуму та вібрації, несприятливий мікроклімат негативно впливають на робітників, зайнятих на зернопереробних підприємствах. Тому необхідно максимально знизити рівень негативних факторів на виробництві та забезпечити робітників засобами індивідуального захисту.

Даний проект виконаний в відповідності з вимогами законодавства по охороні праці, діючого в Україні.

Аналіз технологічної схеми, що розробляється, представленої в технологічній частині проекту, показує, що можуть виникнути наступні потенційно небезпечні і шкідливі виробничі фактори (НШВФ):

- підвищена запиленість робочої зони;
- підвищена або знижена температура повітря робочої зони;
- підвищений рівень шуму на робочому місці;
- підвищений рівень вібрації;
- підвищена або знижена вологість повітря;

- недостатня освітленість робочої зони;
- відсутність або недолік природного світла;
- підвищене значення напруги в електричній мережі, замикання якої може виникнути через тіло людини;
- нервово-психічні навантаження (монотонність праці);

Усе виробниче устаткування встановлене з урахуванням умов його технічного обслуговування відповідно до вимог технічного паспорта.

Фільтри та обладнання висотою вище 3,5 м встановлені в середині будівлі або стін, щоб не зменшувати природне освітлення робочої зони та меншого обладнання. Компресори типу ЗАФ встановлені на першому поверсі, ізольованому від запиленості.

Для всіх сепараторів прохід зі сторони випуску зерна встановлюється шириною не менше, ніж 0,7 м. Проходи між двома сепараторами та будівлею для сепараторів з боковою виїмкою сита повинні бути зі сторони валу приводу – шириною не менше ніж 1,0 м, а з бокових сторін – не менше ніж 1,2 м.

Поперечні та повздовжні проходи, зв'язані з евакуаційними виходами на сходову клітку або в суміжні приміщення, повинні бути не менше 1,0 м, а між обладнанням – 0,8 м.

Проходи для безпечного монтажу, обслуговування та ремонту конвеєра передбачаються з обох сторін шириною не менше 0,75 м – для стрічкових і цепних конвеєрів, не менше 1,0 м – між паралельно встановленими конвеєрами. Якщо конвеєри встановлені паралельно, але закриті вздовж всієї траси ґратчастими коробами або сітчастою огорожею – ширина проходу – не менше 0,7 м;

Якщо на конвеєрах використовують розвантажувальні візки, то ширина проходу збільшується з урахуванням розмірів візка.

Висота проходу для конвеєрів у виробничих приміщеннях без наявності робочих місць повинна складати не менше, ніж 2,0 м.

Обладнання, яке не має рухомих частин: трубопровід, матеріалопровід, та ін. може розміщуватися (своїми сторонами, які не потребують обслуговування) біля стін і колон з розривом від них не менше 0,25 м.

Мікроклімат та чистота повітря. Для забезпечення нормованих показників мікроклімату і чистоти повітря у робочій зоні проектом передбачені наступні заходи.

У виробничому приміщенні встановлено загальну вентиляцію, яка забезпечує його знепилення. Вентиляція забезпечує нормовані показники мікроклімату.

Обладнання зерноочисного відділення розміщено відповідно всім вимогам. Вентиляційне устаткування (фільтри РЦІ, вентилятори) встановлені так, щоб не зменшувати природне освітлення робочої зони та меншого обладнання. Зона обслуговування устаткування розміщена до вікон, які забезпечують необхідний коефіцієнт КПО (не менше 0,5%).

Обладнання, що працює з підвищеною температурою поверхні, немає.

Всі процеси в зерноочисному відділенні механізовані, ручної праці немає. Процеси зволоження та відволоження зерна, фасування, пакування, зважування готової продукції і проміжних продуктів повністю автоматизовані.

Транспортування зерна та зерновідходів здійснюється пневмотранспортом, при встановленні якого дотримані всі установочні розміри.

Герметизації підлягає обладнання яке під час роботи виділяє пил. Аспірації підлягає обладнання яке під час роботи виділяє певну кількість пилу, при відповідній концентрації якого можливий вибух. Графік прибирання – не менше, ніж раз 2 рази в тиждень. Гранично допустима концентрація зернового пилу в повітрі робочої зони зерноочисного відділення складає не більше 4 мг/м³.

Для забезпечення здорових та безпечних умов праці, працездатності людини, оточуюче його на виробництві повітряне середовище повинно відповідати встановленим санітарно-гігієнічним нормам які наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Припустимі норми температури, відносної вологості та швидкості руху повітря у робочій зоні опалювальних виробничих приміщень у холодний та перехідний період року за ГОСТ 12.1.005-88

Температура повітря, °С	Відносна вологість повітря, %, не більше	Швидкість руху повітря, м/с, не більше	Температура повітря поза постійних робочих місць, °С
15-21	75	0,4	13 – 24

Кожну зміну проводиться вологе прибирання приміщень (очистка підлоги, стін, колон, обладнання). Прибирання пилу у виробничому приміщенні необхідно проводити у строгій відповідності із графіком, у якому для конкретних ділянок виробництва указується періодичність. Світлові пройоми необхідно очищати від пилу не менше двох разів на рік.

Графік прибирання затверджує керівник підприємства або головний інженер. Відповідальність за виконання графіку несе начальник ділянки. Графіки прибирання приміщень від пилу повинні бути вивішені у виробничих приміщеннях. Забороняється при прибиранні приміщень використовувати горючі рідини. Пил та змійки з обладнання та огорож повинні підроблятися. Забороняється викидати їх у силоси та обладнання.

До засобів індивідуального захисту відносять окуляри, марлеві пов'язки, респіратори, маски, рукавиці, спец одяг, спец взуття. Робочим одягом на підприємстві є халати, захисті костюми та взуття, респіратори протипилові, навушники проти шуму, окуляри, головні убори.

Шум та вібрація. Для забезпечення нормованих шуму та вібрації (рівень шуму – не більше 80 дБ, вібрації – не більше $0,45 \text{ м/с} \cdot 10^{-2}$) проектом передбачені наступні організаційна та технічні заходи:

– Все обладнання встановлюється та експлуатується відповідно з його призначенням та паспортом.

– Застосовуються індивідуальні засоби захисту від шуму та вібрації (наушники, беруші). Передбачено план профілактики та капітального ремонту.

Робочі органи машини мають звукоізоляцію (корпус машини). Основними джерелами шуму та вібрації в зерноочисному відділенні є компресори типу ЗАФ. Для забезпечення нормальних умов праці передбачені наступні заходи:

- розміщення компресорів в окремому шумоізольованому приміщенні на 1 поверсі;
- правильна експлуатація обладнання і проведення своєчасних профілактичних ремонтів;
- використовуються засоби індивідуального захисту, що передбачають виникнення професійних захворювань у робітників. До них відносять вкладиші, заглушки, наушники та проти шумні каски;
- застосування деталей із не дзвінких матеріалів (пластмаса, гума та ін.);

Кожний рік працівники проходять медогляд.

Освітлення. Для забезпечення нормованої освітленості (КПО – не менше 0,5%) виробничих приміщень і робочих місць проектом передбачене природне, штучне або суміщене освітлення.

Проектом передбачене бічне (двобічне) освітлення. Для виробничих приміщень підприємств по зберіганню та переробки зерна (IV розряд роботи) коефіцієнт природного освітлення (КПО) при боковому освітленні повинен бути не менший 0,5%.

Виробниче устаткування встановлено так, щоб не заслоняти віконні прорізи. Для зручності і безпеки обслуговування проектом передбачені віконні блоки з внутрішнім відкриттям стулок.

Проектом передбачено робоче, аварійне, евакуаційне, ремонтне освітлення.

Робоче освітлення прийняте загальне для приміщень розмельних, рушальних та зерноочисних відділень. З врахуванням категорії приміщення за пожежовибухонебезпекою в електроустановках прийняті лампи розжарення для приміщень розмельних, рушальних та зерноочисних відділень (100 лк). З врахуванням ширини цеху (9 м) прийняте суміщене освітлення.

Евакуаційне освітлення забезпечує нормальну видимість для евакуації людей з приміщень при аварійному вимкненні робочого освітлення. Таке освітлення живиться від мережі, яка не залежить від мережі робочого освітлення.

Аварійне освітлення запроектовано для продовження роботи у випадку,

коли за будь-яких причин перестає працювати робоче освітлення, а небезпечність технологічних процесів вимагає нормального обслуговування (небезпека пожежі або вибуху). Його потужність складає 5% від нормативної робочої освітленості, але не менше 2 лк.

Для підтримки запроектованого освітлення передбачається очищення віконних блоків і світильників не менше 1 разу на рік за графіком, який встановлений на підприємстві.

Електробезпека. Заходи і засоби захисту працюючих від ураження електричним струмом починаємо з визначення категорії приміщень з електронебезпеки. Для зерноочисного відділення категорія за електронебезпекою становить ППО – приміщення з підвищеною небезпекою.

Захист працюючих від ураження електричним струмом здійснено наступними заходами:

- Електробезпека при реалізації технології забезпечується ізоляцією струмопровідних частин (подвійна ізоляція дротів) та

недоступністю струмоведучих частин (пакетні аварійні вимикачі). Дроти заховують у стінах.

- Конструкції, що можуть виявитися під напругою, заземлені. Застосовані написи, плакати, засоби індивідуального захисту.

- Заземлені також не струмопровідні частини електричних машин, апаратів; каркаси розподільчих щитів, шаф, щитів управління, а також їх знімні частини і частини, що відкриваються, металеві кабельні муфти, металеві гнучкі рукави і труби електропроводки, електричні світильники; металоконструкції виробничого обладнання, на якому є споживачі електроенергії.

- Дроти розміщені на висоті, недосяжній для ненавмисного доторкання до них різного роду пристосуваннями або прокладені по підлозі у металевих рукавах, у просторі - над підвісною стелею чи заховані у стінах.

- Не заземлені не струмопровідні частини електроустановок, розміщених на заземлених металоконструкціях, за умови надійного контакту між ними.

- Використовують захисне відключення обладнання.

Пожежовибухонебезпека. Пожежна безпека підприємства – стан підприємства, при якому виключається можливість пожежі, а у разі його виникнення запобігає дії на людей небезпечних чинників пожежі і забезпечується захист матеріальних цінностей.

Зерноочисне відділення за вибухопожежною та пожежною небезпекою має категорію В, так як тут знаходяться легкозаймисті, горючі і важкогорючі рідини, тверді горючі і важкогорючі речовини та матеріали, здатні при взаємодії з киснем повітря або одні із іншим тільки горіти (зерно, вилучені домішки).

Категорія приміщень з пожежовибухонебезпеки

Виробничі та допоміжні приміщення	Категорія приміщень з пожежовибухонебезпеки	Клас приміщення з пожежовибухонебезпеки у електроустановках
2	3	4
Зерноочисне відділення	В	П-Па

Пожежонебезпечна зона класу П – П а – простір у приміщенні, в якому знаходяться тверді горючі речовини та матеріали. Зерноочисне відділення має клас пожежі Е, що передбачає наявність електроустаткування під напругою.

За категорією приміщень з пожежовибухонебезпеки розмельне відділення відносять до Б категорії: вибухонебезпечна. Речовини та матеріали, що перебувають у приміщенні: горючий пил або волокна, легкозаймисті рідини з температурою спалаху більше 28 оС. Горючі вибухонебезпечні пило повітряні або пароповітряні суміші, при запаленні яких розвивається розрахунковий надлишковий тиск вибуху в приміщенні, що перевищує 5 кПа.

За класифікацією приміщень: за характером середовища розмельне відділення мукомельного заводу відносять до СП, ППН (сухі приміщення, в яких відносна вологість не перевищує 60 %; приміщення з не струмопровідним пилом); за електронебезпекою: ППО (приміщення з підвищеною електронебезпекою); за пожежовибухонебезпекою: категорія Б.

Пожежна безпека досліджень у дипломному проекті забезпечується наступними засобами та заходами.

Здійснено захист електричних мереж у приміщеннях зерноочисного відділення від короткого замикання та перевантаження .

Для забезпечення пожежної безпеки передбачено наступне:

- живлення всього електрообладнання повинно вмикатися і вимикатися за допомогою окремого щитка;

- зберігання вогнєнебезпечних речовин і матеріалів в спеціально відведених для цього місцях;
- оглядати нагрівальні елементи не рідше 1 разу на 6 місяців, проводячи при цьому своєчасну заміну нагрівачів;
- для включення приладів, споживаючих 10 А передбачена самостійна лінія;
- робочі столи і витяжні шафи покриті матеріалом, що не згорає;
- інші заходи.

Вогнегасники для приміщень класу імовірної пожежі Е (зерноочисне відділення, компресорна), площиною 568 м² обираємо порошкові. Для кожного поверху зерноочисного відділення їх повинно бути 3 шт. по 12 кг.

Автоматичні стаціонарні установки пожежогасіння поділяють на водяні спринклерні або дренчерні; дренчерні з повітряно-механічною піною або автоматичні порошкові модульні системи.

Так, як гранична захищувана площа становить близько 325 м², то використовуємо переносний вогнегасник 12 кг у кількості 6 шт. (з газовитискувачем у балоні) із зарядом вогнегасної речовини (згідно НАПБ Б.03.001-2004).

В даній роботі розглядаємо 3-й поверх конвеєрів, на якому розташовуємо 6 шт. переносних вогнегасників. На інших поверхах розташування вогнегасників аналогічне.

Обладнання зерноочисного цеху по вибухонебезпечності відноситься до категорії «В».

З метою передбачення вибухів та пожеж на підприємстві згідно до «Правил ведення технологічного процесу», перед обладнанням ударно-стираючої дії встановлений магнітний захист.

У приміщенні з вибухопожежним виробництвом передбачені легкоскидувальні конструкції, площі яких забезпечують скидання надлишкового тиску при виникненні вибуху без руйнування конструкції будівлі.

Шляхи евакуації. До шляхів евакуації відносяться коридори, сходи, що ведуть евакуаційного виходу. Евакуаційними вважаються тільки такі виходи, які ведуть в приміщення першого поверху, безпосередньо назовні або в коридор, вестибюль і сходи .

Відстань від найбільш віддаленого робочого місця до евакуаційного виходу не перевищує встановлених меж (30-100 м). Плани евакуації вивішені на одному з видних місць виходу з приміщення.

Евакуаційні шляхи забезпечують евакуацію через евакуаційні виходи всіх людей, що знаходяться в приміщенні зерноочисного відділення, протягом необхідного часу евакуації. Двері на шляхах евакуації відкриваються в бік виходу з приміщення. Шляхи евакуації забезпечуються евакуаційним освітленням, а ті шляхи, що не мають природного освітлення, постійно освітлюються (при наявності людей)[8].

ВИСНОВКИ

В результаті виконання дипломної роботи нами досягнуто її мету, а саме: досліджено ринок борошна та обґрунтовано стратегію та перспективи розвитку борошномельних підприємств України на основі дослідження ринку борошна.

Нами проведено:

- аналіз тенденцій ринку борошна;
- дослідження експортної політики України на ринку борошна;
- аналіз та обґрунтування інвестиційної привабливості проєкту будівництва підприємства з виробництва борошна.

Доведено, що зерновий ринок Одеського регіону розвивається досить динамічно. Про це свідчить зростання обсягів виробництва та розширення земельних угідь в Одеській області. Війна скінчиться, і така тенденція спостерігатиметься по всій Україні. Ми маємо вже зараз передбачити стратегічний розвиток зернопереробки і у відповідності зі Стратегією економічного розвитку впроваджувати інноваційно-інвестиційні проєкти, будувати модульні підприємства, диверсифікувати діяльність існуючих підприємств та шукати шляхи експорту нових видів продукції зернопереробки, а не тільки зерна.

Саме цим викликана необхідність впровадження нового інноваційно-інвестиційного проєкту переробки нових сортів зерноаих культур у борошно та супутні продукти. В роботі обґрунтовано доцільність розміщення такого підприємства на заході Одеської області, а саме в м. Рені. Метою проєкту є будівництво та запуск борошномельного підприємства.

Завданнями підприємства передбачено:

- збільшення прибутку за рахунок продажу борошна підвищеної якості;
- збільшення прибутку за рахунок продажу в більш сприятливий

період, що забезпечуватиметься через тривале збереження борошна;

- зменшення витрат на виробництво борошна завдяки впровадженню сучасного енергоефективного обладнання та діяльності висококваліфікованого персоналу;

- зростання частки на ринку зернопереробних потужностей;

- збільшення в українському експорті продукції з високою доданою вартістю та запуск імпортозаміщення борошна;

- формування постійної клієнтської бази, за рахунок доцільного географічного розташування та ефективної маркетингової політики.

Впровадження проекту з виробництва борошеа потужністю 250 т на добу, дозволить виробити нові види борошна підвищеної якості, а виручка від реалізації підприємства дорівнюватиме 250 млн 432 тис. грн.

Даний проект містить вагомі переваги над конкурентами, проте є недоліки, які проаналізовано і запропоновано заходи їх подолання.

Результати аналізу підтверджують доцільність будівництва підприємства з виробництва борошна. Розраховано, що для будівництва борошномельного заводу необхідні інвестиції у розмірі 106 млн 510 тис. грн. За даними отриманими в результаті розрахунків основних показників ефективності, можна зробити висновок що проект є ефективним. Інвестиції окупляться за 4,5 років. Кредит у розмірі 40 млн 261 тис грн буде повернено за 2 роки. Чистий приведений дохід на кінець 5-го року складе 10504 тис грн. Проект забезпечує робочими місцями 140 осіб.

Все це свідчить про господарську доцільність та економічну ефективність запропонованого проекту будівництва підприємства з виробництва круп потужністю 250 тонн/добу в м. Рені Одеської області.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Boumans G. Grain handling and storage. – Amsterdam; New York : Elsevier, 1985. – 436p.
2. Динаміка виробництва та споживання зернових культур. [Електронний ресурс] // Food and Agriculture Organization of the United Nations. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.fao.org/faostat/ru/#home>
3. The State of Food Insecurity in the World / FAO, Rome, 2012. – 65 p.
4. Басюркіна Н.Й. Кон'юнктура світових ринків товарів та послуг : конспект лекцій для бакалаврів спеціальності 6.030504 “Економіка підприємства” денної та заочної форм навчання. Одеса: ОНАХТ, 2015. 27 с.
5. Населення [Електронний ресурс] // Department of Economic and Social Affairs. - Режим доступу до ресурсу: <https://population.un.org/wpp/>
6. Басюркіна Н.Й. Агропромислові формування в забезпеченні продовольчої безпеки : монографія. Одеса: ППРЕД НАНУ, 2013. 441 с.
7. Динаміка виробництва та споживання зернових культур. [Електронний ресурс] // Food and Agriculture Organization of the United Nations. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.fao.org/faostat/ru/#home>
8. FAO. Food Outlook, Biannual report on global food markets, June 2013
9. Мазур В. А., Ткачук О. П., Яковець Л. А. Природно-ресурсний потенціал: напрями збереження, відновлення та раціонального використання. Полтава : Астроя, 2019. - 279 с
10. Продовольчі системи [Електронний ресурс] // Food and Agriculture Organization of the United Nations. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fao.org/food-systems/en/>
11. Світовий ринок зерна [Електронний ресурс] // U.S. Department of Agriculture. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.usda.gov/>
12. Світовий аналіз ринку пшениці [Електронний ресурс] // U.S. Department of Agriculture. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.usda.gov/>

13. Світовий аналіз ринку кукурудзи [Електронний ресурс] // U.S. Department of Agriculture. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.usda.gov/>
14. Світовий аналіз ринку ячменю [Електронний ресурс] // U.S. Department of Agriculture. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.usda.gov>
15. Басюркіна Н.Й. Агропромислові формування в забезпеченні продовольчої безпеки : монографія. Одеса: ППРЕД НАНУ, 2013. 441с.
16. Інфографіка: Структура українських земель та співвідношення кількості чорноземів в Україні та інших європейських країнах [Електронний ресурс] // Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру - Режим доступу до ресурсу: <https://land.gov.ua/old/info/infohrafika-struktura-ukrainskykh-zemel-ta-spivvidnoshennia-kilkosti-chornozemiv-v-ukraini-ta-inshykh-ievropeiskykh-krainakh/>
17. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами. Статистичний збірник «Сільське господарство» – Державна служба статистики України. Київ, 2021 р., с. 230
18. Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами у 2021 році [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
19. Басюркіна Н.Й. Дудка Т.В., Меліх О.О. Адаптація харчових підприємств України до нестабільних умов господарювання: Монографія // Одеса : ОНАХТ, 2013. 160 с.
20. Особливості функціонування аграрного сектора економіки України в умовах війни [Електронний ресурс]// Національний інститут стратегічних досліджень - Режим доступу до ресурсу: <https://nis.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/osoblyvosti-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektora-ekonomiky-ukrayiny-vumovakh>
21. Ранні зернові: результати сезону-2021/22 та старт 2022/23 МР [Електронний ресурс] // АПК-інформ. - Режим доступу до ресурсу:

<https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1528022>

22. Михайленко О. Г. Вплив змін правил міжнародної торгівлі в умовах сталості на розвиток сільського господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2015. Вип. 5. С. 110–116.
23. Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України - Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
24. Басюркіна Н.Й. «Управління проєктами»: конспект лекцій для студентів, що навчаються за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньою програмою «Економіка підприємства» та спеціальністю 051 «Економіка» освітньою програмою «Економіка підприємства» за напрямом підготовки магістра денної і заочної форм навчання / Н.Й. Басюркіна. Одеса : ОНАХТ, 2017. 172с.
25. Чисельність населення на 1 лютого 2021 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Міграційний рух населення за типом місцевості 2021 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
27. Індекс споживчих цін та товари та послуги [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
28. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.02.2021 р. Офіційний вісник України. 2021 р., №18, с.5
29. Сьогодення і майбутнє елеваторної галузі [Електронний ресурс] // Українська Зернова Асоціація - Режим доступу до ресурсу: <http://uga.ua/meanings/sogodennya-i-majbutnye-elevatornoyi-galuzi-yaki->

trendi-vidilili-na-forumi-elevator-2020/

30. Зерносховища. Географія елеваторних потужностей [Електронний ресурс] // Landlord - Режим доступу до ресурсу: <https://landlord.ua/rejtingi/reitynh-rehioniv-ukrainy-za-potuzhnistiu-elevatornykh-kompleksiv/>
31. Купченко А. Елеваторні потужності України [Електронний ресурс] / А. Купченко/ АПК-Информ. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.apkinform.com/ru/exclusive/topic/1034125#.VGUm0mcf g1I>
32. Смоленюк П. С. Управління формуванням конкурентного середовища аграрних товаровиробників [Електронний ресурс] / П. С. Смоленюк / Інноваційна економіка – Режим доступу до ресурсу: archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc.Gum/inek1/103.pdf
33. Басюркіна Н.Й. Ефективність використання інноваційно-інвестиційного потенціалу продовольчого бізнесу / за ред. к.е.н. Бровкіної Ю.О. Одеса : ОНАХТ, 2020. 218 с.
34. Карта елеваторів України [Електронний ресурс] // Elevatorist.com - Режим доступу до ресурсу: <https://elevatorist.com/karta-elevatorov-ukrainy>
35. Паска І.М. Економічні особливості диверсифікації виробництва підприємств АПК // Вісн. наук. праць Полтав. ДАА. — 2006. — № 22. — С. 116–119.
36. Про фермерське господарство: Закон України від 01.08.2003 р. Офіційний вісник України. 2003 р., №29, с.62
37. Діяльність виробників продукції сільського господарства. Статистичний збірник «Сільське господарство». Державна служба статистики України. Київ, 2020, с.232
38. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

39. Карпов В.А., Басюркіна Н.Й., Горбаченко С.А., Шевченко-Перепьолкіна Р.І. Проектний аналіз : навч. посібник / за ред. проф. Карпова В.А. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 324 с
40. Офіційний сайт агрохолдингу «Alebor Group». Режим доступу до ресурсу: <https://alebor.com/>
41. Офіційний сайт агрохолдингу «Агроград В». Режим доступу до ресурсу: <https://agrogradv.com/>
42. Методичні вказівки до виконання розділів «Техніко-економічне обґрунтування», «Техніко-економічні показники» дипломного проекту на тему: «Будівництво нового елеватора» для студентів освітнього рівня «бакалавр» і «магістр» спеціальності 181 «Харчові технології» галузі знань «Виробництво та технології» освітніх програм «Технології зберігання і переробки зерна», «Кормова біоінженерія» денної та заочної форм навчання. – Одеса: ОНАХТ, 2019. – 31 с.
43. Рейтинг елеваторних потужностей по областям в 2020 році. [Електронний ресурс] // *Elevatorist. Com.* - Режим доступу до ресурсу: <https://elevatorist.com/rating/rejting-elevatornyih-moschnostey-po-oblastyam>
44. Платонов, П.Н. Элеваторы и склады / П.Н.Платонов, С.П.Пунков, В.Б.Фасман. — М.: Агропромиздат, 1987. – 319 с.
45. Услуги по перевалке зерновых грузов. [Електронний ресурс] // *Зерновой терминал.* - Режим доступу до ресурсу: <https://ksterminal.at.ua/index/tarify/0-4>
46. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. [Електронний ресурс] // Національний банк України - Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates>
47. Методичні вказівки до виконання дипломного проекту з курсу «Проектування підприємств галузі» зі спеціальності 181 «Харчові технології» галузі знань 18 «Виробництво та технології» ступінь бакалавр денної та заочної форм навчання/ Укладачі Г.М. Станкевич,

Т.В. Страхова. — Одеса: ОНАХТ, 2018. – 52 с.

48. Методичні вказівки до виконання курсової роботи «Управління проєктами» для студентів спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» і спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» / Укл. Н.Й. Басюркіна. Одеса : ОНАХТ, 2017. 45 с.
49. Басюркіна Н. Й. Розвиток інвестиційного потенціалу агропродовольчої сфери регіону. Український журнал прикладної економіки. 2020. №32. С. 289-296.
50. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. URL: <https://minagro.gov.ua/> .
51. Рибчинський Р.С. Доповідь на Міжнародній бізнес конференції «Український хліб, крупи, борошно та макарони на шляху до ЄС» 27-29 жовтня 2022 р., м. Львів.
52. <https://www.ukrmillers.com/muka/robota-boroshnomeliv-pid-chas-vijni-navantazhennya-i-problemi>
53. <https://agribusinessinukraine.com/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2022/>
54. <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1531709>
55. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2465>
56. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/5.pdf
57. https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/56.pdf
58. https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/31.pdf
59. <https://core.ac.uk/download/pdf/43283322.pdf>
60. http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_2_2014_05_22_23/konkurencija_na_rinku_boroshna/60-1-0-947
61. <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/10744-vitchyzniane-boroshno-popyt-ta-propozytsiia.html>
62. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/eksport-yes/krupy-boroshno>
63. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3628?locale=en>

64. <https://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID=DJ2023068563>
65. <https://card-file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d220a48b-d8de-44d0-8a6b-1640fcee7d6e/content>
66. <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/obsyag-vyrobnytstva-boroshna-v-ukrayini-skorotyvsya-na-32/>
67. <https://minagro.gov.ua/investoram/monitoring-stanu-apk/eksport-z-ukrayini-zernovih-zernobobovih-ta-boroshna>
68. <http://tr.knute.edu.ua/files/2013/16/5.pdf>
69. <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/26/700505/>

ДОДАТКИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра управління бізнесом

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Міжнародна торгівля зерном»

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

ГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ

до кваліфікаційної роботи магістра

**на тему: «СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ»**

Дипломник: _____ Рибчинська Є.Р.
(підпис)

Керівник: _____ д.е.н., професор Басюркіна Н.Й.
(підпис)

SWOT-аналіз борошномельної промисловості

Сильні сторони	Слабкі сторони
Існує можливість диверсифікації ризиків за рахунок наявності внутрішнього та експортного ринків збуту	Борошномельна промисловість залежить від постачання зерна, і вона може бути під впливом коливань цін на зерно та погодних умов
Існує можливість диверсифікації ризиків за рахунок продажів як B2B так і B2C на внутрішньому ринках	Неповне завантаження потужностей-високі постійні витрати
Є можливість нарощування виробництва за рахунок незадіяних потужностей	Технічна та моральна застарілість обладнання на підприємствах
В сучасних борошномелярнях використовуються передові технології для забезпечення ефективного виробництва та якості продукції	Нестача кваліфікованої робочої сили
Борошномельна промисловість має розвинену інфраструктуру, включаючи млини, транспортні мережі та системи постачання	Асортимент продукції, в тому числі для експорту, не відповідає сьогоденню
Багато борошномельних компаній мають визнану ринкову присутність і широку мережу дистрибуції	Непривабливість для інвесторів
Можливості	Загрози
Наявність надійної та конкурентоздатної по ціні/якості сировинної бази	Сільгосвиробники не забезпечують достатні обсяги пшениці необхідної якості
Вигідне географічне розташування країни для експорту	Значна частка “сірого” виробництва на внутрішньому ринку
Швидке зростання населення в деяких регіонах світу	Країни-імпортери розвивають власну переробку зерна
Наявність договорів про вільну торгівлю з деякими ринками на відміну від головних країн-конкурентів	Політична та економічна нестабільність в країнах-імпортерах
	Тарифні й нетарифні бар'єри для нашої продукції в потенційно привабливих країнах-імпортерах
	Несправедливі тарифи на залізничні перевезення в Україні
	Мита на імпорт обладнання в Україну

Визначення зміни обсягів виробництва і реалізації
продукції та послуг

Виробництво продукції	Звітний рік			Проект			Зміна обсягів реалі- зації, тис грн
	обсяг т	ціна (тариф) грн/т	обсяг реаліз. тис грн	обсяг т	ціна (тариф) грн/т	обсяг реаліз. тис грн	
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяги переробки зерна	68086	х	х	86600	х	х	х
Обсяги переробки зерна власних ресурсів	16337	х	х	24500	х	х	х
Виробництво продукції з власних ресурсів, % т	73,5 12008			78,0 19110			
в/сорт, % т	37,5 6126	2500	15315	41,0 10045	2350	23606	8291
1/сорт, % т	25 4084	2200	8985	25 6125	2070	12679	3694
манні крупи, % т	1 164	2700	443	2 490	2540	1245	802
макарон. крупка, % т	10 1634	2600	4248	10 2450	2440	5978	1730
висівки, % т	21,6 3529	500	1765	19,1 4680	470	2200	435
кормопродук ти, % т	4,2 686	150	103	2,2 539	140	75	-27
Всього за власними ресурсами	х	Х	30859	х	Х	45783	14925
Переробка зерна клієнтів	51749	400	20700	62100	400	24840	4140
Всього	х	х	51559	х	х	70623	19064

Розрахунок зведених витрат на виробництво продукції і послуг з
давальницької переробки зерна і випуску борошна

Стаття витрат	Сума витрат, тис. грн
Сировина та основні матеріали	138267
Додаткові матеріали	648
Паливо	1026
Енергія	14267
Основна і додаткова заробітна плата	3528
Відрахування на соціальні потреби (ЄСВ)	776
Амортизація обладнання	9000
Інші прямі витрати	1462
Загальновиробничі витрати	9212
Виробнича собівартість	178186
Адміністративні витрати	13972
Витрати на збут	11975
Інші витрати виробничої діяльності	1995
Відсотки за кредит	678
Повна собівартість	206806
В т.ч.експлуатаційні витрати	195404